

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı

Biyoloji Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AKŞEHİR YÖRESİ ETNOBOTANIĞI KONUSUNDAKİ
FARKINDALIKLARININ BELİRLENMESİ

Sevgi KILIÇ

ORCID: 0000-0003-4531-1833

Danışman

Prof. Dr. Muhittin DİNÇ

ORCID: 0000-0001-7287-9817

Konya –2024

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim süresinde beni destekleyen, bilgisini ve tecrübesini eksik etmeyen çok değerli danışmanım Prof. Dr. Muhittin DİNÇ hocama sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı bir borç bilirim. Tüm eğitim-öğretim hayatım boyunca benden maddi manevi desteğini esirgemeyen babam Daylan GÜLER ve annem İsmehan GÜLER'e çok teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitim döneminde hayatıma giren yol arkadaşım ve en büyük destekçim sevgili eşim Hakan KILIÇ'a çok teşekkür ederim

|Sevgi KILIÇ|

|Temmuz 2024|

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	iv
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	v
TABLolar ve ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sayıtlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar	5
2. ALAN YAZIN.....	6
2.1. Konu ile İlgili Yapılan Çalışmalar	6
3. YÖNTEM.....	9
3.1. Araştırmanın Modeli.....	9
3.2. Araştırmanın Örneklemi.....	9
3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	9
3.4. Verilerin Toplanması.....	9
3.5. Verilerin Çözümlemesi.....	10
4. BULGULAR	11
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	25
5.1. Tartışma ve Sonuç	25
5.2. Öneriler.....	33
KAYNAKLAR.....	35
EKLER.....	38

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Lise Öğrencilerinin Akşehir Yöresi Etnobotaniği Konusundaki Farkındalıklarının Belirlenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **40** sayfalık kısmına ilişkin, **19/07/2024** tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%19** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

19/07/2024

Sevgi KILIÇ

Prof. Dr. Muhittin DİNÇ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

[19/07/2024]

[Sevgi KILIÇ]

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 4.1. 5'li Likert Tipi Ölçekte İfadelere Verilen İşaretlemelerin Frekans Analizi.....	11
Tablo 4.2. Öğrencilerin bitkilerin genel etnobotanik kullanımı ile ilgili açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar	20
Tablo 4.3. Öğrencilerin Tedavi amaçlı olarak kullanılan bitkiler ile ilgili verdikleri cevaplar.....	22
Tablo 4.4. Öğrencilerin Tedavi Amaçlı olarak Bitkileri Kullanımına bakışları.....	23
Tablo 4.5. Öğrencilerin etnobotanik farkındalığı hangi kaynaklardan edinilmiştir.....	24

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1 Etnobotanik Farkındalığı Ankette Yer Alan ilk 7 İfadenin Sütun Grafiği.....	12
Şekil 4.2. Etnobotanik Farkındalığın Ankette Yer Alan 8-14. İfadelerin Sütun Grafiği.....	13
Şekil 4.3. Etnobotanik Farkındalığın Ankette Yer Alan 15-21. İfadelerinin Sütun Grafiği.....	15
Şekil 4.4. Etnobotanik Farkındalığın Ankette Yer Alan 22-28. İfadelerin Sütun Grafiği.....	16
Şekil 4.5. Etnobotanik Farkındalığın Ankette Yer Alan 29-35. İfadelerin Sütun Grafiği.....	18

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı
Biyoloji Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AKŞEHİR YÖRESİ ETNOBOTANIĞI KONUSUNDAKİ FARKINDALIKLARININ BELİRLENMESİ

Sevgi KILIÇ

Bu çalışma Akşehir liselerinde öğrenim gören öğrencilerin etnobotanik farkındalıklarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Akşehir Şehit İsmail Cem Mesleki Teknik Anadolu ve Hacı Sıddıka Baysal Fen liselerinin 9, 10, 11 ve 12. sınıflarında öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırma nitel ve nice tabiatlı karma bir araştırma olup öğrencilere 35 ifadeden oluşan 5'li Likert tipi ve 4 adet açık uçlu sorunun bulunduğu bir anket uygulanmıştır. Anket 140 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Anketin öğrencilere uygulanmasının ardından ortaya çıkan veriler bir araya getirilerek gerekli tablo ve şekiller oluşturulmuştur. Araştırmada elde edilen nicel veriler öğrencilerin yöre etnobotaniği ile ilgili farkındalıklarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin özellikle bölgede yetiştirilen ve ticareti yapılan ekonomik değeri yüksek bitkileri daha iyi tanıdığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilere uygulanan açık uçlu soru anketinden elde edilen veriler; kantaron, kuşburnu, nane, ıhlamur, papatya, acı güneşlik, kiraz, şeker pancarı, üzerlik ve dağ kekiği gibi bitkilerin yörede yaygın olarak kullanıldığı sonucunu ortaya koymuştur. Bu veriler ve verilen cevapların frekansına bağlı olarak öğrencilerin genel olarak yöre etnobotaniği farkındalıklarının orta düzeyde olduğu söylenebilir. Bunlardan kantaron yara ve yanık tedavisinde merhem olarak, kuşburnu, nane ve ıhlamurun soğuk algınlığı ve boğaz ağrısı için çay olarak, papatyanın sakinleştirici özelliğinden dolayı çay olarak ve dağ kekiğini öksürük giderici etkisinden dolayı çay olarak tıbbi amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte tıbbi amaçlı kullanım şekilleri ile ilgili verilen cevapların frekansları, bitkilerin ilaç olarak kullanılması noktasındaki farkındalığın düşük olduğunu göstermektedir. Etnobotanik farkındalığı olan öğrencilerin bu bilgileri daha çok büyüklerinden edinmiş olmaları açık uçlu soru anketinin ortaya koyduğu diğer bir sonuçtur. Bu durum etnobotanik farkındalığın oluşmasında formal eğitim kurumları yerine informal kaynakların etkili olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Etnobotanik, bioçeşitlilik, farkındalık, likert tipi ölçek

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Secondary Science and Mathematics Education
Biology Education Program
Master Thesis

DETERMINATION OF HIGH SCHOOL STUDENT'S AWARENESS OF AKŞEHİR REGION ETHNOBOTANY

Sevgi KILIÇ

This study was conducted to determine the ethnobotanical awareness of students studying in Akşehir high schools. The research was conducted on students studying in the 9th, 10th, 11th and 12th grades of Akşehir Şehit İsmail Cem Vocational Technical Anatolian and Hacı Siddika Baysal Science high schools in the 2023-2024 academic year. The research is a mixed qualitative and quantitative research, and a survey consisting of 35 statements, 5-point Likert type and 4 open-ended questions was applied to the students. The survey was conducted with the participation of 140 students. After the survey was administered to the students, the resulting data were brought together and the necessary tables and figures were created. The quantitative data obtained in the research show that students' awareness of the local ethnobotany is at a medium level. It has been revealed that students are better acquainted with the plants with high economic value that are grown and traded in the region .

Data obtained from the open-ended question survey administered to students; it has been concluded that plants such as centaury, rosehip, mint, linden, chamomile, güneyik, cherry, sugar beet, üzerlik and thyme are widely used in the region. Depending on these data and the frequency of the answers given, it can be said that the students' general awareness of the local ethnobotany is at a medium level. It has been determined that centaury is used as an ointment in the treatment of wounds and burns, rosehip, mint and linden are used as tea for colds and sore throats, chamomile is used as tea due to its calming properties, and thyme is used as tea for medicinal purposes due to its cough suppressant effect. However, the frequencies of the answers given regarding the ways they are used for medicinal purposes show that the awareness of the use of plants as medicine is low. Another result of the open-ended question survey is that students with ethnobotany awareness acquired this information mostly from their elders. This shows that informal sources rather than formal educational institutions are effective in creating ethnobotanical awareness.

Keywords: Ethnobotany, biodiversity, awareness, likert type scale

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Etnobotanik, etno ve botanik kelimelerini köken alarak oluşan biyolojik bir terimdir. Yani etnobotanik kelimesine baktığımızda etno ve botanik kelimelerinin kesiştiği noktada ortaya çıkmaktadır. Etnobotanik kelimesinin kökü olan etno insanların çalışılması, botanik ise bitkilerin çalışılması ya da bitki bilimi anlamına gelir. Bu bilgilerin doğrultusunda etnobotanik, farklı toplumlarda ki bitki ile insan ilişkilerini ve aralarındaki etkileşimini ifade etmektedir. Canlı ve cansız varlıklar var oldukları günden bu yana birbirleriyle daima etkileşim içindedirler. İnsanlar ve bitkiler arasında da bu etkileşimden çokça söz etmek mümkündür. Bu etkileşimin en temel sebebi ise insanların kendileri için gereksinimleri olan giyinme, barınma ve hayatta kalma gibi gerekli olan ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla önemli bir yere sahip olduğunu anlamaktayız. Bu yüzden bitkiler geçmişten bugüne insanlar tarafından sıkça kullanılmaktadır.

'Etnobotanik' terimi ilk kez 1895'te Amerikalı botanikçi John William Harshberger tarafından, Pensilvanya Üniversitesi'nde Arkeoloji topluluğuna verdiği bir konferans sırasında kullanılmıştır. O dönemde 'ilkel ve yerli insanların bitki kullanımını' içeren bu terim günümüzde 'ilkel' kavramını dışlayarak, geleneksel insan-bitki ilişkileri kapsamında yaygın olarak kullanılmaktadır (Wickens, 2001). Etnobotanik çalışmalar, yalnızca insanlarla bitkilerin yüzyıllardan beri devam eden karşılıklı etkileşimlerini kaydetmekle kalmaz aynı zamanda bu etkileşimden doğan sonuçların, kırsal kesimde yaşayan halkın gelişiminde kullanılmasına, biyolojik çeşitliliğin korunmasına, kullanılan, ihraç edilen ve tehlike altında olan türlerin belirlenmesi ile yasal düzenlemelerin yapılabilmesine de temel oluşturur. Ayrıca, hastalıklara dayanıklılık yönünden üstün olan bitkilerin kültüre alınmalarında, daha kalıcı renklere sahip solmayan boyaların elde edilebileceği yeni bitki türlerinin belirlenmesinde de kaynak oluşturabilmektedir (Keskin, 2011).

Günümüzde Avrupa ülkeleri dışında özellikle uzak doğu ülkelerinde bitkilerle tedaviye dayanan geleneksel tedavi yöntemleri kullanılmaktadır. Hindistan etnobotanik anlamda çalışmalarını gerçekleştiren en başarılı ülkelerden biridir. Hindistan da tıbbi bitkiler "Araştırma-Geliştirme Faaliyetleri" adı altında incelenmektedir (Öztürk, 1990). Etnobotanik araştırmalarda en ileri ülke Hindistan'dır. Çin'de geleneksel tıp bilgilerinin derlemesinin yanı sıra, Kunming Botanik Enstitüsü'nde yer alan etnobotanik laboratuvarın da birçok araştırmacı çeşitli bölgelerde kullanılan bitkileri araştırmayı sürdürmektedir. Nijerya, Kenya gibi Afrika

ülkelerinde ve Latin Amerika’da ekip çalışmalarına ve yeni laboratuvarların kurulmasına başlanmıştır. Uluslararası Etnobiyoloji Topluluğu (International Society of Ethnobiology) iki yılda bir kongre yaparak bilimsel çalışmalara tartışma olanağı sağlamaktadır (Uzun ve Uzun, 2014).

Etnobotanik terimi bilime kazandırıldıktan sonra, bu alanda birçok çalışma ve yayın yapılmış kongreler düzenlenmiş ve birçok çalışmayla literatür de yer edinmiştir. Etnobotanik sadece hastalık ve yiyecek olarak kullanılmakta kalmayıp, değişik toplumların ve coğrafyaların bu bitkileri hangi amaçla kullandıklarını farklılıkları ve benzerlikleri kaydedecek şekilde derler ve inceler (Akgül, 2008). İnsanlığın varoluşuyla birlikte öncelikle tedavi amaçlı kullanılmaya başlanan bitkiler, günümüzün ilaçlarının birçoğunun temelini oluşturmuştur. 20. yy.’ın son çeyreğinde sentetik ilaçların faydalarının yanında zararlarının ve yan etkilerinin de oldukça fazla olması nedeniyle bitkisel ilaçlara yönelim daha da artmıştır (Kızıllarslan, 2008).

İnsanlar bitkileri sadece sağlık alanında kullanmamaktadırlar. Kumaş sanayi, kozmetik alanı, boya sanayi gibi birçok alanda da insanların bitkileri kullandıkları görülmektedir. Etnobotanik bitkilerin besin, barınak, ilaç, kıyafet, avcılık ya da yerel dini törenlerde kullanım şekillerini araştırmaktadır. Avrupa da bu şekilde tanımlanan kullanımlara ülkemizde oyuncak, boya, süs ve daha birçok farklı kullanım da eklenmektedir. İlaçlar ve bitkiler her zaman beraber düşünülmüştür. Bu gün birçok bitkisel araştırmaların sonuçlarında yeni ilaçlar ortaya çıkarılmıştır (Akgül ve ark, 2018).

Yapılan araştırmalar sonucunda toplumların ihtiyaçları doğrultusunda bitkilerin kullanım yöntemlerinin ve amaçlarının farklı olduğu tespit edilmiştir. Örneğin *Euphorbia macroclada*’nın bilinen özelliğinin yanı sıra sütü kirli suya eklenerek sterilize edildiği, *Cichorium inthybus* ‘un bilinen kullanımları dışında roset yapraklarının hemoroid tedavisinde, *Reseda lutea L. var. lutea*’nın bilinen kullanımları dışında kökü soyulup çiğnenerek karın ağrılarının giderilmesi için kullanıldığı tespit edilmiştir (Öztürk ve Dinç, 2005).

Fransız doğa bilimci ve araştırmacı Pierre Belon (1517-1564), Türkiye florası üzerine ilk araştırmaları yapan bilim insanıdır. Kendisi, Kanuni Sultan Süleyman döneminde (1546-1549) Doğu Akdeniz’de, Osmanlı topraklarında bulunan Yunanistan, Mısır, Filistin ve Batı Suriye ile Anadolu ve Trakya’yı gezmiştir (Çetin ve Genç, 2014).

Ülkemizdeki bitki florasının biyoçeşitliliğinden dolayı insanların da bu bitkileri kullanım alanları bu yönde çeşitlenmektedir. Ülkemiz oldukça zengin bir kültürel mirasa sahip olmakla birlikte etnobotanik açıdan da oldukça değerli bilgi hazinesi mevcuttur. Ancak, kırsal kesimden kentlere olan göçlere ve gelişen teknolojiye paralel olarak, yeni nesiller bu hazinenin değerini bilmemekte ve bu bilgiler kullanılmadığı için kaybolma riski taşımaktadır. Bu nedenle çok değerli bu bilgilerimizin bir an önce yazılı hale getirilme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu zorunluluk ülkemiz ekonomisi açısından da önemlidir. Hangi bölgelerde hangi bitkilerden yararlanılabileceğinin tespiti, ancak etnobotanik çalışmalar ışığında belirlenebilecektir ve böylece halktan alınan bilgiler halkın ekonomisine katkı sağlaması için geri dönecektir (Başaran, 2003; Sadıkoğlu, 1998).

Etnobotanik çalışmalar, nesilden nesle aktarılarak günümüze kadar ulaşan bu bilgilerin kalıcı hale getirilmesi ve kültürel miras açısından oldukça önemlidir. Ancak bitkilerin çeşitli özellikleri, kullanım alanları ve bitkilerin yerel-yöresel özellikleri bilgisinin gelecek nesillere aktarılması neredeyse durma aşamasına gelmiştir (Gül ve ark. 2016). Bu noktadan hareketle bu araştırmada Akşehir liselerin de öğrenim gören lise öğrencilerinin etnobotanik farkındalıklarının ve bu farkındalığı oluşturan kaynakların tespit edilmesi amaçlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Bu çalışmanın problemini Konya'nın Akşehir ilçesinde öğrenim gören lise öğrencilerinin kültürel mirasın bir parçası olan Akşehir yöresi etnobotaniği hakkında ki farkındalıkları ne düzeydedir? Bu farkındalığın edinilmesinde hangi kaynak/kaynaklar etkili olmuştur? Sorusuna yanıt aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Akşehir yöresinde yaşayan lise düzeyindeki öğrencilerin yörenin etnobotaniği hakkındaki farkındalıklarını ve farkındalığın oluşmasındaki kaynağı tespit etmektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Etnobotanik araştırmalar bugün sadece hastalıkların tedavisinde kullanılan bitkilerin yöresel adları ve kullanım şekillerinin listelenmesi ile sınırlı olmayıp, farklı coğrafyalardaki toplumların bitkileri nasıl algılamakta oldukları, doğal kaynakların tüketilmeden nasıl

kullanılabileceği, elde edilen sonuçların ilgili toplumun yararına nasıl kullanılacağı gibi konuları da kapsamaktadır (Akgül, 2008).

Doğal ve endemik bitkiler açısından çok zengin olan ülkemizde bitkilerin yoğun bir kullanılışı olmasına rağmen, modern tedavi yöntemlerine ulaşmanın kolaylaşması, hızlı tüketim ve beslenme anlayışının yaygınlaşması ve özellikle yoğun göç nedeniyle geleneksel bitki kullanımlarında azalma görülmektedir. Bu durum bitkilerin kullanımları ile ilgili bilgilerin giderek yok olmasına neden olmaktadır. Bugün bile bitkilerle tedavi yöntemleri unutulmuş veya sadece birkaç yaşlı kullanıcının bilgileriyle sınırlı kalmıştır (Kızıllarslan, 2008).

Etnobotanik, bitkilerin yöresel kullanım şekillerinin ve hangi amaçlarla kullanıldıklarının önemini bize sunmaktadır. Ayrıca bitkilerin beslenme, tedavi amaçlı, mistik yollarla kullanımı, marangoz sanayinde, kozmetikte ve bunlar gibi birçok alanda kullanılmasının yanı sıra bu bitkilerin yeni jenerasyon tarafından ne kadar tanındığı hakkında bilgi vermesi gelecek için oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Etnobotanik çalışmalar, ayrıca ekosistemin ve biyoçeşitliliğin korunmasına da öncülük etmektedir. Bunların yanında; doğadan yoğun olarak toplanan türlerin belirlenmesine, tehlike altındaki türlerin tespit edilmesine, korunmasına ve kültüre alma çalışmalarının yapılmasına olanak sağlamaktadır (Çorlu, 2024).

Etnobotanik kültürel bir mirastır ve bu kültürel mirasa sahip çıkılması etnobotanik verilerin gelecek nesillere aktarılması ve onlarda bu konuda farkındalık oluşturulmasıyla mümkün olabilecektir. Bu çalışma lise düzeyindeki öğrencilerde yaşadıkları Akşehir yöresi ile ilgili farkındalığın ne düzeyde olduğunu ve nasıl kazanıldığının tespit edilmesi açısından önemlidir.

1.4.Sayıtlar

1- Anket sorularında yer alan bitkiler Konya'nın Akşehir ilçesi ve çevresin de yöre halkı tarafından en fazla bilinen ve çeşitli amaçlarla kullanılan türlere yer verilmiştir.

2- Ankette kullanılan sorular belirlenen kurallar ışığında ve tarafsız olarak cevaplandırılmıştır.

3- Öğrencilere sunulan anketi, öğrenciler gönüllülük esasına dayanarak cevaplamıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma ;

1. 2023-2024 yılı eğitim- öğretim dönemleri ile sınırlıdır.
2. Konya'nın Akşehir ilçesinde bulunan, Akşehir Şehit İsmail Cem Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ile Akşehir Hacı Sıddıka Baysal Fen Lisesi okullarında öğrenim gören 140 öğrencinin cevapları ile sınırlıdır.
3. Öğrencilere uygulanan anketteki kullanılan sorular Akşehir yöresinde yetişen ve halk tarafından en fazla bilinen bitkiler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Araştırmada kullanılan bazı kelimelerin tanımları kısaca aşağıda verilmiştir.

Etnobotanik: İnsan ve bitki ilişkisi anlamına gelir ve insanların bitkileri kullanım şekillerini inceleyen etnobiyojinin bir dalıdır (Martin,1995).

Endemik: Bulunduğu bölgenin coğrafik ve ekolojik özelliklerine bağlı olarak sadece belirli bölgede yetişen, dünyanın başka hiçbir yerinde doğal olarak yetişme ihtimali olmayan, bölgeye özgü türlere denir.

Bioçeşitlilik: : Bir yaşam ortamındaki tüm canlıların çevreleriyle oluşturduğu nicel ve nitel bütünlüktür. Bir bölgedeki bütün genler, türler, ekosistemler ve ekolojik olaylar bu bütünlük kapsamında incelenir (Bulut, 2019).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

Yapılan incelemelerin sonucunda alan yazın çalışmalarına bakıldığında Akşehir yöresine ait etnobotanik çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Konya ve çevresinde yapılan bazı çalışmalara bakıldığında, Kadınhanı (Konya) ve çevresinde yetişen bitkilerin etnobotanik özellikleri incelenmiştir (Keskin, 2011).

Eber sarısı, Dünya üzerinde sadece Akşehir ve Eber göllerinin güney kıyılarında parçalı popülasyon şeklinde bulunmaktadır. Bu çalışmada Eber sarısı bitkisinin biyokimyasal yapısı incelenmiştir (Suyundikov, 2020).

Konya ve Karaman yerel halklarının çevrelerindeki yabani bitki kaynaklarını yiyecek maddesi olarak tükettikleri ve geleneksel kullanımları üzerine kurulmuştur. Bu araştırmada geleneksel bilgi etnobotanik araştırma stratejileri ile çalışılmıştır (Tsetsekos, 2006). Etnobotaniğin öğrenciler tarafından farkındalıkları hakkında çok fazla çalışmaya ulaşılamadığından biyolojik çeşitlilik ile ilgili farkındalık çalışmaları kısaca özetlenerek yer verilmiştir.

2.1. Konu ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Yıldırım (2004), "Etnobotanik ve Türk etnobotniği" isimli eserinde etnobotaniğin tanımını yaparak, diğer bilim dalları ile olan etkileşimini ve ilişkilerini, genel etnobotanik hakkında ki yöntemlerini ve konuyla ilgili bilgiler vermiştir.

Yorulmaz, (2024), Midyat yöresinde öğrenim gören lise öğrencilerinin etnobotanik hakkındaki farkındalıklarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılında Mardin ili Midyat ilçesinde bulunan ve lisede öğrenim gören toplam 144 öğrenci ile çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin etnobotanik farkındalıklarının orta düzeyde olduğunu ve öğrencilerin daha çok ekonomik açıdan ticaretini yaptıkları bitki türlerine olan farkındalıklarının daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır.

Öztaş (2019), araştırmada üniversitede farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin biyoçeşitlilik ve biyokaçakçılık hakkında farkındalıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma farklı bölümlerde okuyan toplamda 1028 kişilik bir gruba uygulanmıştır. Geliştirilen ölçeklerin uygulanması ile elde edilen verilerin analizlere göre; cinsiyet değişkeni ile biyoçeşitlilik ve biyokaçakçılık konularına yönelik farkındalıkları arasında anlamlı bir fark

olmadığı ancak okudukları bölüm ve sınıf değişkenleri ile biyoçeşitlilik ve biyokaçakçılık konularına yönelik farkındalıkları arasında önemli bir fark olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Kandemir ve ark.(2023), bu çalışmada, fen bilgisi öğretmen adaylarının günlük hayatlarında etnobotanik açıdan sık kullanılan bitkiler hakkındaki farkındalıkları belirlenmiştir. Çalışma 2022-2023 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde bir devlet üniversitesinin fen bilgisi öğretmenliği bölümünde 4. sınıfta öğrenim gören 14 öğretmen adayı ile yapılmıştır. Sonuç olarak, fen bilgisi öğretmen adaylarının etnobotanik amaçla günlük hayatta sık kullanılan bitkilere yönelik farkındalık düzeyleri orta seviyede olarak ortaya çıkmıştır.

Sarı ve Öztürk(2023), Bu çalışma Maçka (Trabzon)'nın etnobotanik özellikleri ile yerel halk tarafından bilinen ve kullanılan bazı bitkilerin tespiti ve bu türlerin sahip oldukları peyzaj değerleri ile kullanım alanlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında alandaki 32 yerleşim yerinde etnobotanik amaçlı kullanılan bitki türleri anket çalışmaları yapılarak sonuçlar tespit edilmiştir. Çalışma sonuçları etnobotanik özellikleri olan 193 doğal bitki taksonunun en az bir estetik peyzaj değeri ile kentsel ve kırsal alanlarda kullanılabileceklerini ortaya koymuştur.

Tuttu ve ark. (2017), bu çalışmada ıhlamur çiçeğinin Türkiye'deki hasat miktarları ve etnobotanik kullanımı araştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda ıhlamur bitkisinden çeşitli amaçlarla ve etnobotanik açıdan faydalandıkları ortaya çıkmıştır.

Yangın ve Dindar (2015), bu araştırma, yapılandırmacı yaklaşıma dayanan etnobotanik destekli fen ve teknoloji dersinin öğrencilerin akademik başarısına ve öğrenilenlerin etnobotanik farkındalığının kalıcılığa etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma da, 2011-2012 öğretim yılında Rize ilinden rastgele yolla seçilen 7. sınıf öğrencilerinden faydalanılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular, etnobotanik özelliklerin uygulandığı deney grubunun, "bitkilerin sınıflandırılması" konusunda geleneksel yöntemle yöntemlerle dersi alan öğrencilerin, kontrol grubundan daha başarılı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca deneysel yöntemlerle işlenen derslerde öğrenilen bilgilerin kalıcılığı deney grubunda daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Şahin (2018), çalışmada 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda okuyan öğrencilerin yakın çevrelerinde bulunan biyoçeşitlilik ile ilgili farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2015-2016 eğitim öğretim yılında Antalya ilinde

öğrenim gören 460 öğrenciden oluşmaktadır. Yapılan anketin sonucunda hayvanlarla ilgili bölümde öğrencilerin biyoçeşitlilik konusundaki farkındalıklarının erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu, bitkilerle ilgili yapılan kısımda çıkan sonuca göre ise erkek ve kız öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Konmuş (2019), bu çalışmada lise öğrencilerinin biyoçeşitliliğe karşı oluşturdukları değerlerin hangi bakış açısından kaynaklandığını belirlemek amaçlanmıştır. Bu bağlamda öğrencilere Likert tipte bir ölçek hazırlanmış ve ankette 30 adet ifadeye yer verilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin biyolojik çeşitliliğe verdikleri önemin daha çok ekolojik değerler temelinde olduğunu belirlenmiştir.

BÖLÜM 3

3.YÖNTEM

3.1. Araştırmanın modeli

Bu araştırmada, 5'li likert tipi ve kısa cevaplı açık uçlu sorulardan oluşan açık uçlu soru anketi kullanılmıştır. Ankette hazırlanan soruların amacı, öğrencilerin Akşehir yöresi etnobotaniği ile ilgili farkındalıklarını ve bu farkındalığın nasıl oluştuğunu belirlemektir. Araştırma Akşehir ilçesinde bulunan milli eğitim bakanlığına bağlı fen lisesi ve mesleki teknik Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilere uygulanmıştır.

Öğrencilere uygulanan likert tipi ve açık uçlu soru anketinden elde edilen veriler nitel ve nicel veriler olduğu için araştırma karma bir çalışmadır.

3.2. Araştırmanın Örneklemi

Bu çalışmanın örneklemi 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılını kapsamaktadır. Bu dönemde öğrenim gören Şehit İsmail Cem Mesleki ve Teknik Anadolu ile Hacı Sıddıka Baysal Fen liselerinde ki 140 öğrenciye uygulanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Veri toplama aracı olarak 35 ifadeden oluşan 5'li likert tipi ve 4 adet açık uçlu sorudan oluşan açık uçlu soru anketi hazırlanmıştır (bkz.EK-1). Öğrencilerden uygulanan likert tipi ve açık uçlu soru anketine yanıtlar vermesi istenmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma ile ilgili veriler Akşehir Şehit İsmail Cem Mesleki ve Teknik Anadolu ile Hacı Sıddıka Baysal Fen liselerinde 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılının ikinci döneminde toplanmıştır. Ankete liselerdeki 9, 10, 11, 12. sınıf kademelerinde bulunan 140 öğrencinin gönüllü katılımı sağlanmıştır.

Anket sınıf ortamında öğrencilere dağıtılmış olup kısa bir açıklamadan sonra öğrencilere 20 dakikalık bir süre tanınmıştır. Öğrencilerin gönüllü katılımı dikkate alınarak anketi bireysel yanıtlamalarına önem verilmiştir. Süre bitiminde öğrencilerin cevaplarını içeren anketler toplanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Hazırlanan anket ilk olarak likert tipi tablo haline getirilerek kullanılmıştır. Bu ölçekte satırlar öğrencilere yönelik hazırlanmış ifadeleri, sütunlar ise öğrencilerin kendilerine en yakın yanıt işaretlemeleri için ayrılmış beş farklı tercihi içermektedir. Yapılan ankette öğrencilerin her bir ifadeyi sayısal ve oransal şekilde kendilerine uygun olarak hangisini seçtikleri belirlenmiştir. Yapılan bu tablo ne kadar öğrencinin hangi ifadeyi kaç kez seçtiği konusunda daha net ve anlaşılır verilere ulaşılmasını sağlamıştır. Daha sonra bu veriler ışığında tüm sonuçlar bir sütun grafiği haline dönüştürülmüştür. Yani her bir ifade için verilen beş seçeneğin seçilme frekansının tüm seçeneklerin toplamdaki seçilme sayısına bölünmesi ile elde edilmiştir. Oluşturulan grafikler her ifadenin seçilen tercihlerinin karşılaştırılması için görselleştirilmiştir. Grafiklerde yedişer olarak ifadelere yer verilmiştir.

Yapılan bu araştırmada daha ayrıntılı veriler toplanması için kısa cevaplı olacak şekilde açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Açık uçlu soru tekniği nitel bir araştırma olduğu için öğrencilerin etnobotanik hakkında ki farkındalıklarını daha derinlemesine ölçmek amacıyla oluşturulmuştur. Nitel araştırma, insanın kendi sırlarını çözmek ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisidir (Özdemir, 2010). Bu bilginin ışığında açık uçlu soru tekniği de, sorulan soruya kolay ve kısa cevaplar elde etmekten daha fazlasıdır. Sorulan kişiye göre verilen yanıtların sonucunda kişinin fikirlerine daha derinlemesine bakılarak bir analiz yapılabilme olanağı sunar.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

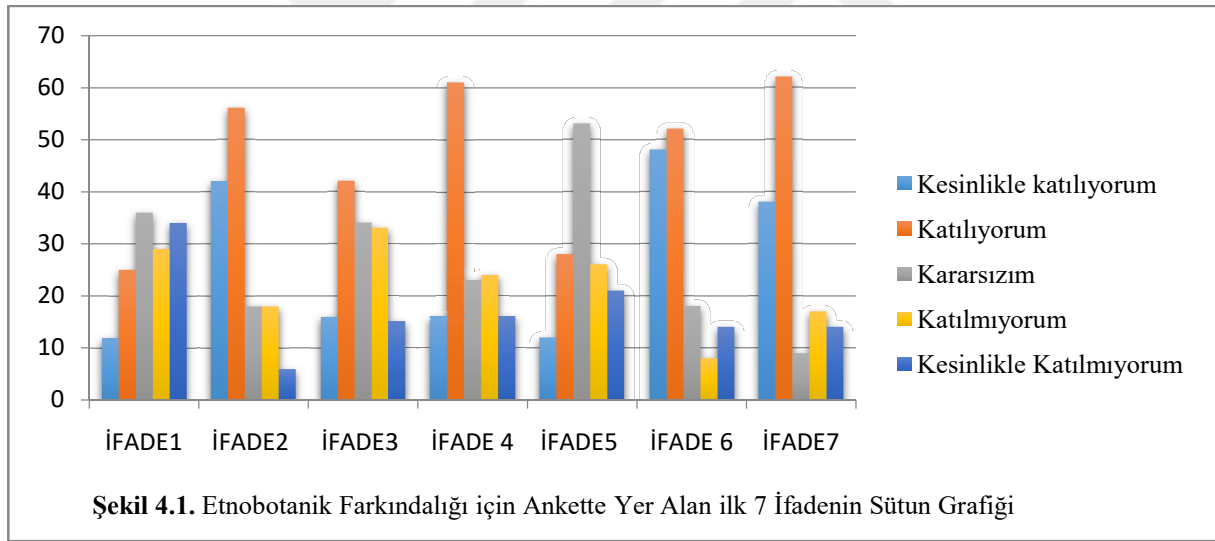
Hazırlanmış olan 5’li likert tipi anket lise öğrencilerine uygulanmış ve öğrencilerin anketteki ifadelere vermiş olduğu yanıtların frekans dağılımları aşağıda verilen tabloda gösterilmiştir. Frekans dağılımları Tablo 4.1. verilmiş ve grafiklerle sunulmuştur (şekil 4.1-4.5).

Tablo 4.1. 5’li likert tipi ölçekte ifadelere verilen işaretlemelerin frekans analizi.

Soru	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
İfade 1	12	8,5	25	17,8	40	28,5	29	20,7	34	24,2
İfade2	42	30	56	40	18	12,8	18	12,8	6	4,2
İfade3	16	11,4	42	30	34	24,2	33	23,5	15	10,7
İfade4	16	11,4	61	43,5	23	16,4	24	17,1	16	11,4
İfade5	12	8,5	28	20	53	37,8	26	18,5	21	15
İfade6	48	34,2	52	37,1	18	12,8	8	5,7	14	10
İfade7	38	27,1	62	44,2	9	6,4	17	12,1	14	10
İfade8	17	12,1	42	30	41	29,2	20	14,2	20	14,2
İfade9	10	7,1	16	11,4	50	35,7	36	25,7	28	20
İfade10	10	7,1	20	14,2	61	43,5	32	22,8	17	12,1
İfade11	19	13,5	20	14,2	47	33,5	38	27,1	16	11,4
İfade12	9	6,4	35	25	56	40	23	16,4	17	12,1
İfade13	18	12,8	63	45	33	23,5	15	10,7	11	7,8
İfade14	18	12,8	49	35	30	21,4	19	13,5	24	17,1
İfade15	22	15,7	58	41,4	34	24,2	11	7,8	15	10,7
İfade16	29	20,7	63	45	24	17,1	15	10,7	9	6,4
İfade17	18	12,8	46	32,8	43	30,7	22	15,7	11	7,8
İfade18	18	12,8	46	32,8	50	35,7	15	10,7	11	7,8
İfade19	15	10,7	36	25,7	50	35,7	25	17,8	14	10
İfade20	17	12,1	14	10	40	28,5	49	35	20	14,2
İfade21	19	13,5	49	35	38	27,1	18	12,8	16	11,4
İfade22	29	20,7	54	38,5	35	25	11	7,8	11	7,8
İfade23	7	5	23	16,4	64	45,7	27	19,2	19	13,5
İfade24	20	14,2	46	32,8	34	24,2	22	15,7	18	12,8
İfade25	4	2,8	13	9,2	48	34,2	47	33,5	28	20
İfade26	53	37,8	43	30,7	24	17,1	11	7,8	9	6,4
İfade27	29	20,7	46	32,8	34	24,2	22	15,7	9	6,4
İfade28	8	5,7	39	27,8	44	32,4	28	20	21	15

Tablo4.1'in devamı,

İfade29	33	23,7	49	35	28	20	20	14,2	10	7,1
İfade30	17	12,1	35	25	42	30	28	20	18	12,8
İfade31	28	20	72	51,4	23	16,4	7	5	10	7,1
İfade32	17	12,1	47	33,5	30	21,4	25	17,8	21	15
İfade33	9	6,4	33	23,5	57	40,7	23	16,4	18	12,8
İfade34	13	9,2	34	24,2	50	35,7	26	18,5	17	12,1
İfade35	10	7,1	26	18,5	44	31,4	30	21,4	30	21,4

Birinci ifade ‘‘Etnobotaniğin, bitkilerin yöresel kullanım şekillerini araştıran bilim dalı olduğunu biliyorum’’ hakkında öğrencilerin 12 tanesi (%8,5) kesinlikle katılıyorum, 25 tanesi (%17,8) katılıyorum, 40 tanesi (%28,5) kararsızım, 29 tanesi (%20,7) katılmıyorum, 34 tanesi (%24,2) ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

İkinci ifade “Yakın çevremde bitkilerin çeşitli amaçlarla kullanıldığını biliyorum” hakkında öğrencilerin 42 tanesi (%30) kesinlikle katılıyorum, 56 tanesi (%40) katılıyorum, 18 tanesi (%12,8) kararsızım, 18 tanesi (%12,8) katılmıyorum, 6 tanesi (%4,2) kesinlikle katılmıyorum şeklinde ifadeye yanıt vermişlerdir.

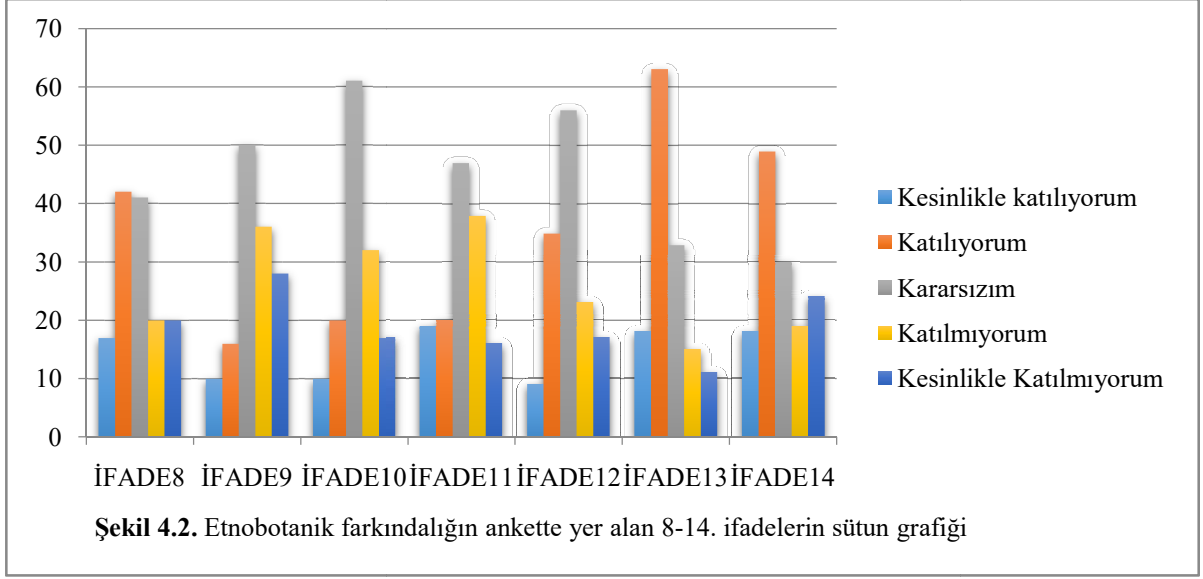
Üçüncü ifade “Akşehir yöresine ait yöresel kullanımı olan belli başlı bitkileri tanıyorum” hakkında öğrencilerin 16 tanesi (%11,4) kesinlikle katılıyorum, 42 tanesi (%30) katılıyorum, 34 tanesi (%24,2) kararsızım, 33 tanesi (%23,5) katılmıyorum, 15 tanesi (%10,7) ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde ifadelere cevap vermişlerdir.

Dördüncü ifade “Yöresel kullanımı olan bitkileri ve kullanım şekillerini büyüklerimden öğrendim” hakkında öğrencilerin 16 tanesi (%11,4) kesinlikle katılıyorum, 61 tanesi (%43,5) katılıyorum, 23 tanesi (%16,4) kararsızım, 24 tanesi (%17,1) katılmıyorum, 16 tanesi (%11,4) ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Beşinci ifade “Akşehir yöresinde çeşitli amaçlarla kullanımı olan bitkilerin Türkçe isimlerini biliyorum” hakkında öğrencilerin 12 tanesi (%8,5) kesinlikle katılıyorum, 28 tanesi (%20) katılıyorum, 53 tanesi (%37,8) kararsızım, 26 tanesi (%18,5) katılmıyorum, 21 tanesi (%15) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Altıncı ifade “Doğal bitkilerin gıda, kozmetik, marangozluk ve tıbbi amaçlarla kullanıldığını biliyorum” hakkında öğrencilerin 48 tanesi (%34,2) kesinlikle katılıyorum, 52 tanesi (%37,1) katılıyorum, 18 tanesi (%12,8) kararsızım, 8 tanesi (%5,7) katılmıyorum, 14 tanesi (%10) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Yedinci ifade “Yakın çevremde bazı insanlar belli bitki türlerini çeşitli hastalıkları tedavi etmede kullandıklarını biliyorum” hakkında öğrencilerin 38 tanesi (%27,1) kesinlikle katılıyorum, 62 tanesi (%44,2) katılıyorum, 9 tanesi (%6,4) kararsızım, 17 tanesi (%12,1) katılmıyorum, 14 tanesi (%10) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Sekizinci ifade “Ben de, bilinen yaygın kullanım şekilleri dışında bitkilerden belli amaçlarla faydalandım” hakkında öğrencilerin 17 tanesi (%12,1) kesinlikle katılıyorum, 42 tanesi (%30) katılıyorum, 41 tanesi (%29,2) kararsızım, 20 tanesi (%14,2) katılmıyorum, 20 tanesi (%14,2) kesinlikle katılmıyorum şeklinde ifadeler hakkında görüşlerini belirtmişlerdir.

Dokuzuncu ifade “Endüstriyel ve tıbbi bilimler bu denli gelişmişken etnobotaniğin gereksiz bir bilim olduğunu düşünüyorum” hakkında öğrencilerin 10 tanesi (%7,1) kesinlikle katılıyorum, 16 tanesi (%11,4) katılıyorum, 50 tanesi (%35,7) kararsızım, 36 tanesi (%25,7) katılmıyorum, 28 tanesi (%20) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

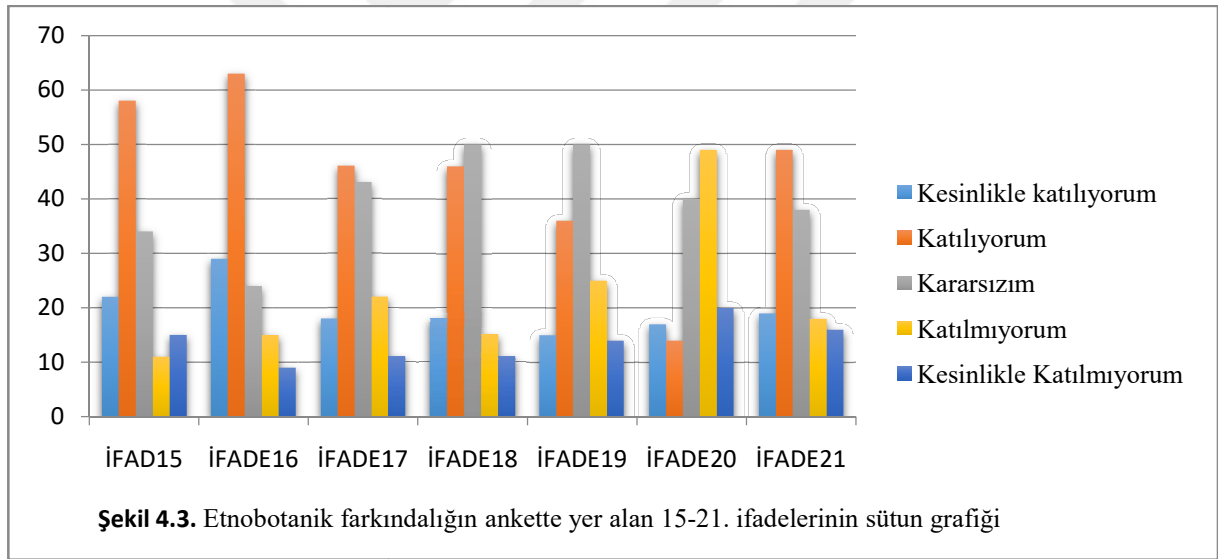
Onuncu ifade “koca karı ilacı olarak bilinen bitkisel ilaçların etkinliğinin bilimsel olarak hiçbir şekilde desteklenmediğini düşünüyorum” hakkında öğrencilerin 10 tanesi (%7,1) kesinlikle katılıyorum, 20 tanesi (%14,2) katılıyorum, 61 tanesi (%43,5) kararsızım, 32 tanesi (%22,8) katılmıyorum, 17 tanesi (%12,1) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

On birinci ifade “Tıp alanındaki gelişmeler ortadayken “koca karı ilacı “diye tabir edilen bitkisel ilaçların kullanımını doğru bulmuyorum” hakkında öğrencilerin 19 tanesi (%13,5) kesinlikle katılıyorum, 20 tanesi (%14,2) katılıyorum, 47 tanesi (%33,5) kararsızım, 38 tanesi (%27,1) katılmıyorum, 16 tanesi (%11,4) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

On ikinci ifade “Bitkileri “koca karı ilacı” olarak kullanıp fayda yerine zarar gören insanlar olduğunu biliyorum” hakkında öğrencilerin 9 tanesi (%6,4) kesinlikle katılıyorum, 35 tanesi(%25) katılıyorum, 56 tanesi (%40) kararsızım, 23 tanesi (%16,4) katılmıyorum, 17 tanesi (%12,1) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

On üçüncü ifade “Yakın çevremde bitkileri tıbbi amaçla kullanarak fayda gören insanlar bulunmaktadır” hakkında öğrencilerin 18 tanesi (%12,8) kesinlikle katılıyorum, 63 tanesi (%45) katılıyorum, 33 tanesi (%23,5) kararsızım, 15 tanesi (%10,7) katılmıyorum, 11 tanesi (%7,8) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

On dördüncü ifade “Tıbbi amaçlı olarak bende bazı bitkileri kullandım ve faydasını gördüm” hakkında öğrencilerin 18 tanesi (%12,8) kesinlikle katılıyorum, 49 tanesi (%35) katılıyorum, 30 tanesi (%21,4) kararsızım, 19 tanesi (%13,5) katılmıyorum, 24 tanesi (%17,1) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

On beşinci ifade “Yöremizde tıbbi kullanımı olan yabani türler daha çok çay olarak hazırlanmaktadır” hakkında öğrencilerin 22 tanesi (%15,7) kesinlikle katılıyorum, 58 tanesi (%41,4) katılıyorum, 34 tanesi (%24,2) kararsızım, 11 tanesi (%7,8) katılmıyorum, 15 tanesi (%10,7) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

On altıncı ifade “Yöremizde çay olarak kullanılan çeşitli bitkiler bulunmaktadır” hakkında öğrencilerin 29 tanesi (%20,7) kesinlikle katılıyorum, 63 tanesi (%45) katılıyorum,

24 tanesi (%17,1) kararsızım, 15 tanesi (%10,7) katılmıyorum, 9 tanesi (%6,4) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

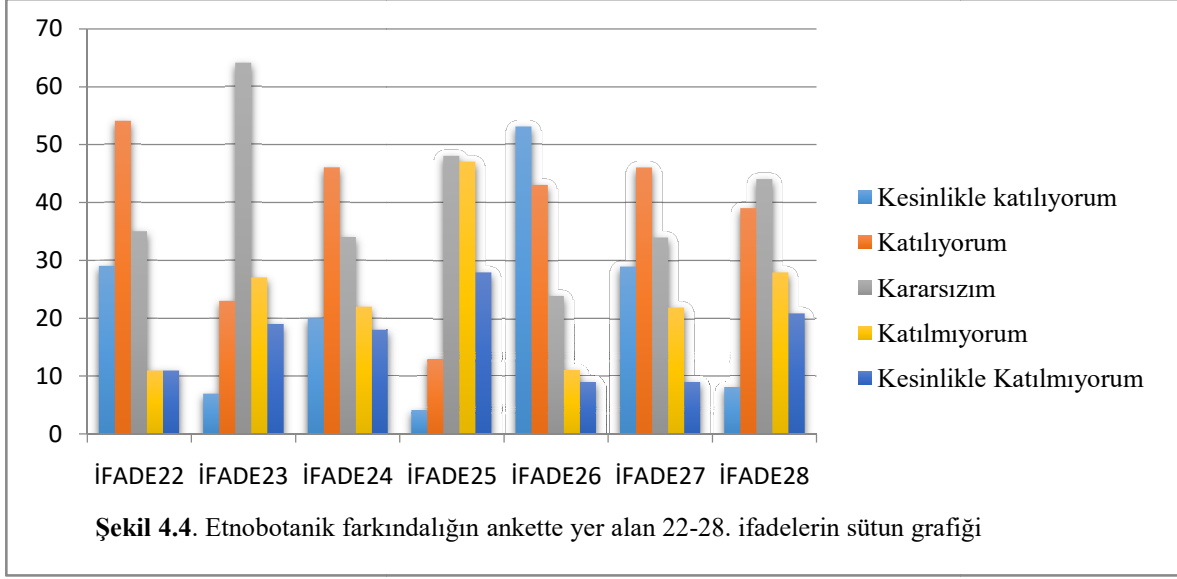
On yedinci ifade “Çay olarak kullanılan bitkileri ben de s aynı amaçlarla kullanmaktayım” hakkında öğrencilerin 18 tanesi (%12,8) kesinlikle katılıyorum, 46 tanesi (%32,8) katılıyorum, 43 tanesi (%30,7) kararsızım, 22 tanesi (%15,7) katılmıyorum, 11 tanesi (%7,8) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

On sekizinci ifade “Yöremizde yabancı olarak yetişen bir çok bitki türü halk tarafından toplanarak tüketilmektedir” hakkında öğrencilerin 18 tanesi (%12,8) kesinlikle katılıyorum, 46 tanesi (%32,8) katılıyorum, 50 tanesi (%35,7) kararsızım, 15 tanesi (%10,7) katılmıyorum, 11 tanesi (%7,8) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

On dokuzuncu ifade “Halk tarafından toplanarak gıda olarak tüketilen yabancı türleri tanıyorum” hakkında öğrencilerin 15 tanesi (%10,7) kesinlikle katılıyorum, 36 tanesi (%25,7) katılıyorum, 50 tanesi (%35,7) kararsızım, 25 tanesi (%17,8) katılmıyorum, 14 tanesi (%10) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Yirminci ifade “Gıda olarak tüketilen yabancı bitkileri ben de sık sık tüketirim” hakkında öğrencilerin 17 tanesi (%12,1) kesinlikle katılıyorum, 14 tanesi (%10) katılıyorum, 40 tanesi (%28,5) kararsızım, 49 tanesi (%35) katılmıyorum, 20 tanesi (%14,2) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Yirmi birinci ifade “Bitkilerin çeşitli amaçlarla kullanımının şehir merkezinden ziyade Akşehir’e bağlı köylerde daha yaygın olduğunu düşünüyorum” hakkında öğrencilerin 19 tanesi (%13,5) kesinlikle katılıyorum, 49 tanesi (%35) katılıyorum, 38 tanesi (%27,1) kararsızım, 18 tanesi (%12,8) katılmıyorum, 16 tanesi (%11,4) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Yirmi ikinci ifade “60 yaş ve üzeri insanlar günlük hayatlarında tıbbi ve diğer amaçlar nedeniyle bu bitkileri yeni jenerasyonlara göre daha yaygın kullanmaktadırlar” hakkında öğrencilerin 29 tanesi (%20,7) kesinlikle katılıyorum, 54 tanesi (%38,5) katılıyorum, 35 tanesi (%25) kararsızım, 11 tanesi (%7,8) katılmıyorum, 11 tanesi (%7,8) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Yirmi üçüncü ifade “Bilgiye ulaşım teknolojisini çok daha iyi kullanan gençler bitkilerin etnobotanik kullanımını daha iyi bilmektedirler” hakkında öğrencilerin 7 tanesi (%5) kesinlikle katılıyorum, 23 tanesi (%16,4) katılıyorum, 64 tanesi (%45,7) kararsızım, 27 tanesi (%19,2) katılmıyorum, 19 tanesi (%13,5) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

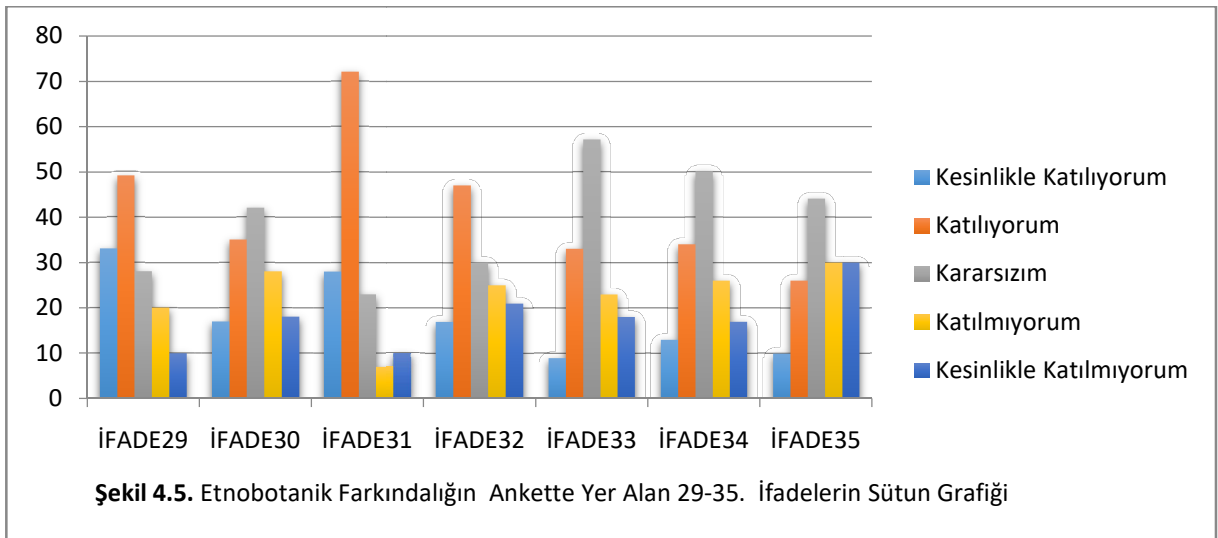
Yirmi dördüncü ifade “Dağ kekiği bitkisini tanıyor,yöremizde hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” hakkında öğrencilerin 20 tanesi (%14,2) kesinlikle katılıyorum, 46 tanesi (%32,8) katılıyorum, 34 tanesi (%24,2) kararsızım, 22 tanesi (%15,7) katılmıyorum, 18 tanesi (%12,8) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Yirmi beşinci ifade “Kırk kilit otu bitkisini tanıyor,yöremizde hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” hakkında öğrencilerin 4 tanesi (%2,8) kesinlikle katılıyorum, 13 tanesi (%9,2) katılıyorum, 48 tanesi (%34,2) kararsızım, 47 tanesi (%33,5) katılmıyorum, 28 tanesi (%20) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Yirmi altıncı ifade “Akşehir yöresinde yetişen Napolyon kirazını tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” hakkında öğrencilerin 53 tanesi (%37,8) kesinlikle katılıyorum, 43 tanesi (%30,7) katılıyorum, 24 tanesi(%17,1) kararsızım, 11 tanesi (%7,8) katılmıyorum, 9 tanesi (%6,4) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Yirmi yedinci ifade “Yöremizde yetişen tüm kiraz türlerini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” hakkında öğrencilerin 29 tanesi(%20,7) kesinlikle katılıyorum, 46 tanesi (%32,8) katılıyorum, 34 tanesi (%24,2) kararsızım, 22 tanesi (%15,7) katılmıyorum, 9 tanesi (%6,4) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Yirmi sekizinci ifade “Yöremizde yetişen güvem (çakal) eriği bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” hakkında öğrencilerin 8 tanesi (%5,7) kesinlikle katılıyorum, 39 tanesi (%27,8) katılıyorum, 44 tanesi (%32,4) kararsızım, 28 tanesi (%20) katılmıyorum, 21 tanesi (%15) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Yirmi dokuzuncu ifade “Yöremizde yetişen kantaron çiçeği bitkisini tanıyor ,hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” hakkında öğrencilerin 33 tanesi (%23,7) kesinlikle katılıyorum, 49 tanesi (%35) katılıyorum, 28 tanesi (%20) kararsızım, 20 tanesi (%14,2) katılmıyorum, 10 tanesi (%7,1) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Otuzuncu ifade “Yöremizde yetişen su teresi bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” hakkında öğrencilerin 17 tanesi (%12,1) kesinlikle katılıyorum, 35 tanesi (%25) katılıyorum, 42 tanesi (%30) kararsızım, 28 tanesi (%20) katılmıyorum, 18 tanesi (%12,8) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Otuz birinci ifade “Kuşburnu bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” hakkında öğrencilerin 28 tanesi (%20) kesinlikle katılıyorum, 72 tanesi (%51,4) katılıyorum, 23 tanesi (%16,4) kararsızım, 7 tanesi (%5) katılmıyorum, 10 tanesi (%7,1) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Otuz ikinci ifade “Acı güneyik bitkisinin tanıyor , hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” hakkında öğrencilerin 17 tanesi (%12,1) kesinlikle katılıyorum, 47 tanesi (%33,5) katılıyorum, 30 tanesi (%21,4) kararsızım, 25 tanesi (%17,8) katılmıyorum, 21 tanesi (%15) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Otuz üçüncü ifade “Ayrık otu bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” hakkında öğrencilerin 9 tanesi (%6,4) kesinlikle katılıyorum, 33 tanesi (%23,5) katılıyorum, 57 tanesi (%40,7) kararsızım, 23 tanesi (%16,4) katılmıyorum, 18 tanesi (%12,8) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Otuz dördüncü ifade “Üzerlik bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” hakkında öğrencilerin 13 tanesi (%9,2) kesinlikle katılıyorum, 34 tanesi (%24,2) katılıyorum, 50 tanesi (%35,7) kararsızım, 26 tanesi (%18,5) katılmıyorum, 17 tanesi (%12,1) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Otuz beşinci ifade “Eber sarısı (piyam) bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” hakkında öğrencilerin 10 tanesi (%7,1) kesinlikle katılıyorum, 26 tanesi (%18,5) katılıyorum, 44 tanesi (%31,4) kararsızım, 30 tanesi (%21,4) katılmıyorum, 30 tanesi (%21,4) kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Lise öğrencilerine uygulanan ankette açık uçlu sorulara verilen yanıtların frekans analizleri yapılmıştır. Yapılan çalışmalar ve hesaplamalar sonucunda lise öğrencilerinin etnobotanik farkındalıkları ile ilgili veriler tablolar halinde gösterilmiştir (Tablo 4.2- 4.5).

Tablo 4.2. Öğrencilerin bitkilerin genel etnobotanik kullanımı ile ilgili açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar

Kullanılan bitkiler	Kullanım amacı	Frekans	Yüzde
Bilmiyorum	Bilmiyorum	63	42%
Kantaron çiçeği	Yanık tedavisi için ve merhem olarak	29	19,3%
Kuşburnu	Soğuk algınlığı için ve çayı yapılarak	13	8,6%
Nane	Mide bulantısı için ve çay olarak	6	4%
Dağ kekiği	Boğaz ağrısı için ve çay olarak	5	3,3%
Acı güneyik	Gıda olarak doğrudan tüketiliyor	4	2,6%
Ihlamur	Boğaz ağrısı için çay olarak	4	2,6%
Üzerlik	Mistik amaçlı tütsülenerek kullanılıyor	4	2,6%
Şeker pancarı	Şeker yapımı için ticareti yapılıyor	4	2,6%
Kiraz	Gıda olarak ticareti yapılıyor	4	2,6%
Papatya çayı	Sakinleştirici, rahatlatıcı çay olarak	3	2%
Ada çayı	Balgam söktürücü ve çayı yapılıyor	2	1,3%
Haşhaş	Öksürük için çayı yapılıyor	2	1,3%
Çam kozalağı	Astım, öksürük için şurubu yapılıyor	2	1,3%
Kiraz sapı	İltihap giderir ve çayı yapılarak içilir	2	1,3%
Ebe gömeci	Gıda olarak ve öksürük için tüketiliyor	2	1,3%
Isırgan otu	Gıda olarak yemeği yapılıyor	1	0,6%
Tere	Gıda olarak doğrudan tüketiliyor	1	0,6%
Roka	Gıda olarak doğrudan tüketiliyor	1	0,6%
Lavanta	Rahatlatıcı olarak çay yada yağı yapılıyor	1	0,6%
Güvem eriği	Gıda olarak doğrudan tüketiliyor	1	0,6%
Toplam		150	100%

Yapılan çalışmaların kapsamında açık uçlu soruların biricisi olan “Yörenizde yetişen bitkilerden çeşitli amaçlarla kullanılanlar var mı? Varsa isimlerini, kullanım amaçlarını ve nasıl kullanıldığını kısaca yazınız” sorusuna cevap olarak öğrenciler yörelerinde yetişen bitkileri ne şekilde ve ne amaçla kullanıldığını belirtmişlerdir.

Elde edilen verilere göre, 63 öğrenci bilmiyorum yanıtını verirken, 29 öğrenci kantaron çiçeğinin yanık tedavisinde merhem olarak , 13 öğrenci kuşburnu bitkisini soğuk algınlığı tedavisinde çay olarak, 6 öğrenci nane bitkisini mide bulantısı tedavisinde çay olarak, 5 öğrencinin dağ kekiği bitkisinin boğaz ağrısı tedavisinde çay olarak, 4 öğrencinin acı güneyik bitkisinin gıda olarak doğrudan, 4 öğrencinin ıhlamur bitkisinin boğaz ağrıları tedavisinde çay olarak, 4 öğrencinin üzerlik bitkisinin mistik özelliklerinden dolayı tütsü şeklinde, 4 öğrencini şeker pancarını şeker yapımında ticari olarak, 4 öğrencinin kiraz bitkisinin gıda şeklinde ticaretini yaparak, 3 öğrencinin papatya bitkisini sakinleştirici çay olarak, 2 öğrencinin ada çayı bitkisini balgam söktürücü çay olarak, 2 öğrencinin haşhaş bitkisini öksürük tedavisinde çay olarak, 2 öğrencinin çam kozalağını öksürük tedavisinde şurubunu yaparak, 2 öğrencinin kiraz sapı bitkisinin iltihap giderici çay olarak, 2 öğrencinin ebe gömeci bitkisini hem gıda hem de öksürük tedavisinde doğrudan alarak, 1 öğrencinin ısırgan otunu gıda şeklinde yemeği yapılarak, 1 öğrencinin tere bitkisini gıda olarak doğrudan, 1 öğrencinin roka bitkisini gıda olarak doğrudan, 1 öğrencinin lavanta bitkisinin rahatlatıcı yağ yada çay olarak, 1 öğrencinin güvem eriği bitkisini gıda olarak doğrudan tüketimini gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir (Tablo 4.2).

Tablo 4.3. Öğrencilerin Tedavi amaçlı olarak kullanılan bitkiler ile ilgili verdikleri cevaplar

Kullandıkları bitkiler	Kullanım amacı ve şekli	Frekans	Yüzde
Bilmiyorum	Bilmiyorum	81	57,8%
Kantaron çiçeği	Yara ve yanık tedavisinde merhem olarak	30	21,4%
Ihlamur bitkisi	Soğuk algınlığı ve boğaz ağrısı için ve çay olarak	9	6,4%
Kuş burnu	Soğuk algınlığı ve çay olarak	4	2,8%
Dağ kekiği	Boğaz ağrısı ve çay olarak	4	2,8%
Papatya	Sakinleştirici ve çay olarak	3	2,1%
Ebe gümece	Öksürük için doğrudan tüketim	2	1,4%
Nane	Mide bulantısı ve çay olarak	2	1,4%
Çam kozalağı	Astım, öksürük tedavisi şurup olarak	2	1,4%
Kiraz sapı	İltihap giderici ve çay olarak	2	1,4%
Haşhaş	Öksürük , ağrı kesici ve çay olarak	1	0,7%
Toplam		140	100%

Ankette yer alan ikinci açık uçlu soru olan “Yörenizde yetişen bitkilerden tedavi amaçlı kullanılanlar var mı? Varsa isimlerini, kullanım amaçlarını ve nasıl kullanıldığını yazınız” hakkında öğrencilerden yine kısa cevaplar istenmiştir. Bu soruda amaç bitkilerin kullanım alanını daraltarak öğrencilerden daha net cevaplar almak istenmiştir. Öğrencilerin verdiği cevaplar karşılığında 81 öğrencinin bilmiyorum, 30 öğrencinin kantaron çiçeğini yara ve yanık tedavisinde, 9 öğrencinin ihlamur bitkisini soğuk algınlığı ve boğaz ağrısı tedavisinde, 4 öğrencinin kuşburnu bitkisini soğuk algınlığı tedavisinde, 4 öğrencinin dağ kekiği bitkisini boğaz ağrısı tedavisinde, 3 öğrencinin papatya bitkisini sakınleştirici etkisi olduğu hakkında, 2 öğrencinin ebe gömece bitkisinin öksürük tedavisinde, 2 öğrencinin nane bitkisini mide bulantısı tedavisinde, 2 öğrencinin çam kozalağını astım, öksürük tedavisinde,

2 öğrencinin kiraz sapını iltihap giderme tedavisinde, 1 öğrencinin haşhaş bitkisini öksürük tedavisinde kullandıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 4.3)

Tablo 4.4. Öğrencilerin Tedavi Amaçlı olarak Bitkileri Kullanımına bakışları

İfade	Frekans	Yüzde
Kullandım, Doğru Buluyorum	55	32,8%
Kullandım, Doğru Bulmuyorum	9	14,2%
Kullanmadım, Doğru Bulmuyorum	37	26,4%
Kullanmadım, Doğru Buluyorum	14	10%
Kararsızım	25	17,8%
Toplam	140	100%

Uygulanan anketin üçüncü açık uçlu sorusu olan “Yörenizde yetişen bitkilerden tedavi amaçlı kullandıklarınız oldu mu? Bitkilerin bu şekilde tedavi amaçlı kullanımını doğru buluyor musunuz” ifadeye öğrencilerden 25 tanesi kararsızım, 55 tanesi bitkileri tedavi amaçlı kullandım ve doğru buluyorum, 9 tanesi bitkileri tedavi amaçlı kullanmadım ve doğru bulmuyorum, 37 tanesi kullanmadım ve doğru bulmuyorum, 14 tanesi kullanmadım ve doğru buluyorum şeklinde ifadelerini belirtmişlerdir (Tablo 4.4).

Tablo 4.5. Öğrencilerin etnobotanik farkındalığı hangi kaynaklardan edinilmiştir

İfade	Frekans	Yüzde
Bilmiyorum	53	35,3%
Yaşlı insanlardan	76	50%
Teknoloji (internet)	9	6%
Kitaplardan	6	4%
Tarım ile uğraşanlardan	5	3,3%
Mühendislerden	1	0,6%
Toplam	150	100%

Anketteki açık uçlu sorulardan dördüncüsü olan “Yörenizde yetişen bitkilerin kullanım amaç ve şekilleri daha çok hangi kaynaklardan öğrenilmektedir?” sorusu hakkında öğrencilerden 53 tanesi bilmiyorum, 76 tanesi yaşlı insanlardan, 9 tanesi teknoloji(internet) yoluyla, 6 tanesi kitaplardan, 5 tanesi tarım ile uğraşanlardan, 1 tanesi de mühendislerden öğrendiklerini açıklamışlardır (Tablo 4.5).

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan bu çalışmada Akşehir yöresinde öğrenim gören lise öğrencilerinin etnobotanik farkındalıklarını ve bu farkındalığın nasıl kazanıldığını belirlemek amacıyla Konya'nın Akşehir ilçesinde bulunan İsmail Cem mesleki ve teknik Anadolu ile Hacı Sıddıka Baysal Fen liseleri öğrencilerine 5'li likert tipi ve açık uçlu sorulardan oluşan anket uygulanmıştır.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın amacı doğrultusunda öğrencilerin etnobotanik farkındalıklarını belirlemek için iki aşamalı bir anket uygulanmıştır. Etnobotanik farkındalıklarını belirlerken öğrencilerin bitki biyolojisi, bioçeşitlilik, çevre bilinci ve bitkilerin kullanıldığı alanlar ile ilgili farkındalıklarının da olması dikkate alınmıştır.

Araştırmanın ilk aşaması olan likert tipi ankette yer alan ilk ifadesi “Etnobotaniğin, bitkilerin yöresel kullanım şekillerini araştıran bilim dalı olduğunu biliyorum” olan ifade ele alındığında, ankete katılan 140 öğrencinin 37 tanesi olumlu yönde kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum maddelerini işaretlemiştir. Öğrencilerden 63 tanesi ise olumsuz yönde kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum maddelerini işaretlemiştir. Buradan yola çıkarak öğrencilerin çoğunluğunun etnobotaniğin tanımı ile ilgili bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Anketimizde yer alan ikinci ifade de “Yakın çevremde bitkilerin çeşitli amaçlarla kullanıldığını biliyorum” şeklinde daha genel bir maddeye yer verilmiştir. Bu ifadeye 140 öğrencinin 98 tanesi kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum maddelerini işaretlemişlerdir. Öğrencilerden 24 tanesi ise kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum maddelerini desteklemiştir. Bu verilerin ışığında %70 gibi bir oranla öğrencilerin bitkilerin kullanımı hakkında farkındalığa sahip olduklarını görülmektedir.

Anketteki üçüncü ifade “Akşehir yöresine ait yöresel kullanımı olan belli başlı bitkileri tanıyorum” incelendiğinde yine %41'lik bir kısım öğrencinin olumlu yönde kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum maddelerini işaretlemişlerdir. Öğrencilerin yöreye kısmen de olsa hakim oldukları anlaşılmaktadır. Yörede yetişen bitkiler hakkında bilgiye sahip olan öğrencilerin çoğunlukta olması etnobotanik farkındalığa sahip olduklarını göstermektedir. Anketin dördüncü ifadesi “Yöresel kullanımı olan bitkileri ve kullanım şekillerini büyüklerimden öğrendim” hakkında incelemeleri tamamladığımızda %55 kadar

öğrencinin olumlu yönde kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum maddelerini seçmişlerdir. Üçüncü ve dördüncü ifade arasında bir bağlantı kurulacak olunursa öğrencilerin yörede yetişen bitkiler hakkında bilgiye sahip oldukları ve bu bilgileri çoğunluk olarak büyüklerinden öğrendikleri sonucuna varılmaktadır.

Uygulanan anketin beşinci ifadesi “Akşehir yöresinde çeşitli amaçlarla kullanımı olan bitkilerin Türkçe isimlerini biliyorum” olan ifadeye 140 öğrencinin 53 tanesi kararsızım olarak yanıt vermiştir. 47 tanesi olumsuz yönde kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum ifadelerini kullanmışlardır. 39 tanesi ise olumlu yönde cevap vermişlerdir. Buradan yola çakarsak öğrencilerin yörede yetişen bitkilerin Türkçe isimleri hakkında daha çok kararsız kaldıklarını, bilen ve bilmeyenlerin birbirine yakın bir oranda yanıt verdiklerini görülmektedir.

“Endüstriyel ve tıbbi bilimler bu denli gelişmişken etnobotaniğin gereksiz bir bilim olduğunu düşünüyorum” ifadesini incelediğimizde ise öğrencilerin %55’i kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum şeklinde ifadelerini belirtmişlerdir. %35’i ise kararsız olduğunu ve öğrencilerin %19’luk kısmı da kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum şeklinde ifadelerini belirtmişlerdir. Şekil 4.2.’e de baktığımızda grafikte ki dokuzuncu ifadenin daha çok olumsuz cevap verildiğini görülmektedir. Bu sonuca göre etnobotanik biliminin öğrenciler tarafından önemsendiğini göstermektedir. Öğrencilerin endüstrinin ve tıbbın geliştiği bu dönemde etnobotaniğin de gerekli ve önemli bir bilim olduğunun farkına vardıkları anlaşılmaktadır.

Anketin onuncu , ““koca karı ilacı” olarak bilinen bitkisel ilaçların etkinliğinin bilimsel olarak hiçbir şekilde desteklenmediğini düşünüyorum” ve on birinci “Tıp alanındaki gelişmeler ortadayken “koca karı ilacı “diye tabir edilen bitkisel ilaçların kullanımını doğru bulmuyorum.” İfadeleri birbiri ile bağlantılı olduğundan birlikte ele alındığımızda öğrencilerin bu ifadeler için daha çok kararsız bir tavır aldığı görülmektedir. Şekil 4.2.’ye de baktığımızda grafikte ki onuncu ve on birinci ifadelerin sütunlarında kararsızım ifadesinin yükseldiğini görülmüştür. Onuncu ifadeyi 140 öğrenciden 61 tanesi, on birinci ifadeyi ise 47 tanesi kararsızım olarak düşüncelerini belirtmişlerdir.

On ikinci ifadeye “Bitkileri “koca karı ilacı” olarak kullanıp fayda yerine zarar gören insanlar olduğunu biliyorum” baktığımızda ise öğrencilerin % 40’ı yine kararsız olduklarını ifade etmişlerdir. %31’lik kısmı kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum, % 29’u da kesinlikle

katılmıyorum ve katılmıyorum şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Bu veriler ışığında çoğunluğun kararsız olduğunu ancak bir kısım öğrencinin de bitkilerden tedavi amaçlı kullanan insanların fayda yerine zarar gördüklerini savunmuşlardır. Ancak on üçüncü ifadeye baktığımızda “Yakın çevremde bitkileri tıbbi amaçla kullanarak fayda gören insanlar bulunmaktadır” ifadesine öğrencilerin %58’i kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum ifadelerini vermesi bitkilerin tıbbi olarak kullananlardan zarardan çok fayda gören insanların olduğu çıkarımında bulunmanın mümkün olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin yörede yetişen ve yaygın kullanımı olan bitkilerin çoğunluk olarak farkında oldukları görülmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin bitkileri kullanım şekillerini ve hangi amaç/amaçlarla kullanıldıkları hakkında ki farkındalıklarını belirlemek için de bitkilerin yörede daha çok nasıl kullanıldığı şeklinde ifadeler yer verilmiştir. Anketin on beşinci “Yöremizde tıbbi kullanımı olan yabancı türler daha çok çay olarak hazırlanmaktadır” ve on altıncı “Yöremizde çay olarak kullanılan çeşitli bitkiler bulunmaktadır” ifadelerini incelediğimizde öğrencilerin yüksek çoğunluğunun kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum şeklinde ifadelerini belirtmişlerdir. Şekil 4.3’e de baktığımızda da on beşince ifadeye 80 öğrencinin olumlu yönde ve on altıncı ifadeye de 92 öğrencinin olumlu yönde görüşlerini belirttiği görülmektedir. Bu verilerin sonucunda Akşehir yöresinde yetişen ve yaygın kullanımı olan bitkilerin çoğunun çay olarak hazırlanıp tüketildiği sonucuna varılmaktadır.

Çay olarak tüketim dışında yörede yetişen yabancı bitkiler, halk tarafından toplanıp gıda olarak da tüketimin olduğu bilinmektedir. On sekizinci ifade “Yöremizde yabancı olarak yetişen bir çok bitki türü halk tarafından toplanarak tüketilmektedir” incelendiğinde öğrencilerden %45’i olumlu olarak kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum ifadelerini kullanmışlardır. Ancak yirminci ifadeye “Gıda olarak tüketilen yabancı bitkileri ben de sık sık tüketirim” baktığımızda ise öğrencilerin %49’u olumsuz yönde yani kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum yanıtlarını işaretlemişlerdir. % 22 gibi az bir çoğunluğun ise katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde ifadelerini olmuştur. Buradan yola çıkarak öğrencilerin on sekizinci ifadeye göre yabancı türlerin halk tarafından toplanıp tüketilmesini olumlu ifade etmelerine karşın öğrencilerin kendilerinin bu bitkileri tanıdığını ancak çok fazla tüketmediklerini uygulanan anketin yirminci ifadesine verdikleri yanıtın karşılığında tespit edilmiştir.

Ankette ki yirmi birinci ifade “Bitkilerin çeşitli amaçlarla kullanımının şehir merkezinden ziyade Akşehir’e bağlı köylerde daha yaygın olduğunu düşünüyorum” şeklinde

olup bu ifadeyi incelediğimizde 140 öğrenciden 68 tanesi kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum maddelerini işaretlemişlerdir. Şekil 4.3’de de görüldüğü gibi ifade yirmi birin, Akşehir’in liselerinde öğrenim gören öğrencilerin bitki kullanımının daha çok köylerde yaygın olduğu düşüncesini destekledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu tür bir sonucun oluşmasının sebebi Akşehir’in köylerinin merkeze yakın olması ve burada öğrenim gören öğrencilerin bir kısmının civar köylerde yaşamlarını sürdürmelerinden dolayı kaynaklandığı sonucuna varılmıştır.

Anketin yirmi ikinci ifadesi “60 yaş ve üzeri insanlar günlük hayatlarında tıbbi ve diğer amaçlar nedeniyle bu bitkileri yeni jenerasyonlara göre daha yaygın kullanmaktadırlar.” şeklinde olup bu ifadeye ankete katılan 140 öğrenciden 83 tanesi olumlu yönde yani kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum maddelerini işaretlemişleridir. 22 tanesi ise olumsuz yönde kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum ifadelerini kullanmışlardır. Buradan yola çıkarak öğrencilerde yirmi ikinci ifadeyi olumlu yönde destekleyerek bitkilerden faydalananların daha çok 60 yaş ve üzeri insanlar olduğunu savunmaktadırlar.

Şekil 4.4’de ki sütun grafiğine baktığımızda anketin yirmi üçüncü ifadesi olan “Bilgiye ulaşım teknolojisini çok daha iyi kullanan gençler bitkilerin etnobotanik kullanımını daha iyi bilmektedirler” ifadeyi incelediğimizde 140 öğrencinin 64 tanesi kararsızım maddesini işaretledikleri görülüyor. Bununla birlikte 46 tanesinin de kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum şeklinde düşüncede oldukları anlaşılmıştır. Bu bilgilerin ışığında öğrencilerin etnobotanik kullanımının bir önceki ifadeyi destekler tarzda bir sonuç çıktığı görülmektedir. Yani etnobotanik kullanımı olan bitkilerin yeni jenerasyondan daha çok yörede yaşayan 60 yaş ve üzeri insanlar tarafından kullanıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Uygulanan anketin yirmi üçüncü ifadesine kadar olan kısmında daha genel ifadelere yer verilirken yirmi üçüncü ifadeden sonrasında ise daha net ve özel ifadeler incelenmiştir. Öğrencilerin bitkilerin genel olarak kullanım şekilleri, daha çok kimler tarafından kullanıldıkları, hangi amaçlarla ve hangi alanlarda kullanıldıkları hakkında farkındalıklarının olduğunu ancak geliştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin farkındalıklarını daha net anlamak ve açığa çıkarmak için ankette daha özel ifadeler kullanılmıştır. Burada öğrencilerin yörelerinde yetişen bitkileri ne kadar tanıdıkları, kullanım şekillerini ve hangi amaç/amaçlarla kullandıkları hakkında ki farkındalıklarını belirlemek hedeflenmiştir. Anketin yirmi dördüncü ifadesi olan “Dağ kekiği bitkisini tanıyor, yöremizde hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” incelediğimizde öğrencilerin %47’si olumlu yönde

kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum şeklinde işaretleme yapmışlardır. Şekil 4.4' deki sütun grafiğini incelediğimizde de bu öğrencilerden %18'i ise kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum ifadelerini kullanmışlardır. Bunun sonucunda öğrencilerin çoğunluğunun dağ kekiği bitkisini tanıyor, kullanım şeklini ve hangi amaçlarla kullanıldığı hakkında farkındalığı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Şekil 4.4 deki sütun grafiğine baktığımızda yirmi beşinci ifade olan “kırk kilit otu bitkisini tanıyor, yöremizde hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” ifadesini ankete katılan öğrencilerden %34'ü kararsız olduğunu ifade etmiştir. %53'ü ise kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum şeklinde işaretlemelerini yapmışlardır. Buradan yola çıkarak öğrencilerin, bölgelerinde yetişen ve yöresel adı kırk kilit otu olan bitkinin adı, kullanım şekli ve amacı hakkında farkındalıklarının çok fazla olmadığını görülmektedir. Anketin yirmi altıncı ifadesi olan “Akşehir yöresinde yetişen Napolyon kirazını tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” sorusunu incelediğimizde yörede kırsal kesimlerde yetişen, tescillenmiş ve oldukça fazla şekilde ticareti yapılan Napolyon kirazı hakkında farkındalıklarının olduğunu sonucuna ulaşılmaktadır. Şekil 4.4'deki sütun grafiği incelendiğinde de ifade yirmi altıya öğrencilerin %68 gibi bir çoğunluğu kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum ifadelerini kullanmışlardır. %14 kadar öğrencinin de kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum maddelerini işaretlemişlerdir. Anketin yirmi yedinci ifadesi olan “Yöremizde yetişen tüm kiraz türlerini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” ifadeyi incelediğimizde de bir önceki sonuçlarla benzerlik gösterdiği görülmüştür. Öğrencilerin %53 gibi bir çoğunluğu kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum şeklinde ifadelerini belirtmektedirler. Öğrencilerden %22'lik kısmı ise kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum ifadelerini kullanmışlardır. Bu bilgiler ışığında yörede yetişen çeşitli kiraz hakkında kısmen de olsa farkındalıklarının olduğu bilgisine ulaşmaktadır. Uygulamış olduğumuz anketin yirmi sekizinci ifadesi olan “Yöremizde yetişen güvem (çakal) eriği bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” ifade de yer alan güvem (çakal) eriği yörede daha çok kendiliğinden yabancı olarak yol kenarlarında yetişen bir bitkidir. Öğrencilerin 47 tanesi bu ifadeye kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum ifadelerini kullanmışlardır. 44 öğrencinin de kararsızım ifadesini desteklediğini görülmüştür. 49 öğrenci ise kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum ifadelerini kullanmışlardır. Öğrencilerin ifadelerine vermiş olduğu yanıtların frekanslarının birbirine yakın çıkması bu bitkinin bir kısım öğrenci tarafından farkındalığı olduğu ancak bir kısım tarafından çok fazla bir farkındalığa sahip olmadıkları görülmektedir. Ankette yer alan “Yöremizde yetişen kantaron çiçeği bitkisini tanıyor ,hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” yirmi dokuzuncu ifadeyi incelediğimizde öğrencilerin

%58' i kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum ifadelerini kullanmışlardır. %21'i ise kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum şeklinde ifade etmektedirler. Bu verilerin sonucunda öğrencilerin çoğunluğunun kantaron çiçeğini tanıdıklarını ve farkındalıklarının olduğu anlaşılmıştır. Şekil 4.5'de ki sütun grafiğine bakıldığında otuzuncu ifadenin “Yöremizde yetişen su teresi bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” verileri öğrencilerin %37'sinin kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum ifadelerine yer verdiği ve %30'unun kararsızım ifadesini kullandığı ve % 33'ünün ise kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum şeklinde ifadelerini belirtmektedirler. Buradan yola çıkarak ankete katılan öğrencilerin ifadelerine verdiği yanıtların birbirine yakın sonuçlar çıkardığı görülmektedir. Su teresi bitkisinin bir kısım öğrenci tarafından tam anlamıyla farkındalığının oluşmadığı anlaşılmaktadır. Ankette yer alan otuz birinci ifade “Kuşburnu bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum” olan ve ifadeyi incelediğimizde ise 140 öğrencinin 100 tanesi olumlu yönde kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum ifadelerini kullanarak kuşburnu bitkisi hakkında farkındalıklarının olduğunu sonucuna ulaşılmaktadır. Otuz ikinci ifadenin bulgularına baktığımızda, öğrencilerin % 45 kadarı acı güneyik bitkisinin farkında, %21'nin kararsız kaldıkları ve %32'sinin ise farkında olmadıkları belirlenmektedir. Anketin otuz üçüncü ifadesi incelendiğinde öğrencilerin %30'unun ayrik otunu tanıdığını, %40'ının kararsız kaldığını ve %30'unun da tanımadığı görülmektedir. Otuz dördüncü ifadeyi ele aldığımızda ankete katılan 140 öğrencinin %33'ü üzerlik bitkisinin farkında olduğunu, %35'i kararsız kaldığını, %31'i ise bitkiyi tanımadığı görülmektedir. Ankette yer alan likert tipi ölçeğin son ifadesi olan eber sarısı (pıyam) bitkisini incelediğimizde öğrencilerden %26'sının bitkiyi tanıdığı ve farkında olduğunu, %31'inin kararsız kaldığının, %43'ünün ise bitkiyi tanımadığı sonucuna varılmaktadır.

Anketin ikinci aşaması olan bölüm açık uçlu sorulardan oluşan ve dört başlık altında öğrencilere sunulmuştur. Açık uçlu sorular, öğrenciler tarafından bitkilerin etnobotanik farkındalıklarını derinlemesine öğrenmek için hazırlanmıştır. Her bir başlık için Tablo 4.2, Tablo 4.3, Tablo 4.4 ve Tablo 4.5. şeklinde tablolar oluşturulmuştur.

Tablo 4.2'yi incelediğimizde “Yöremizde yetişen bitkilerden çeşitli amaçlarla kullanılanlar var mı? Varsa isimlerini, kullanım amaçlarını ve nasıl kullanıldığını kısaca yazınız” sorusuna yanıt aranmıştır. Buradan yola çıkarak 140 öğrenciden 63 tanesi bilmiyorum, 29 tanesi kantaron çiçeğini yanıkların tedavisinde ve merhem olarak, 13 tanesi kuşburnu bitkisini soğuk algınlığı tedavisinde çay olarak, 6 tanesi nane bitkisini mide

bulantısı tedavisinde çay olarak, 5 tanesi dağ kekiği bitkisini boğaz ağrılarının tedavisinde çay olarak, 4 tanesi acı güneyik bitkisini gıda olarak doğrudan, 4 tanesi ıhlamur bitkisini boğaz ağrısı tedavisinde, 4 tanesi üzerlik bitkisinin mistik amaçlı tütsü olarak, 4'er tanesi de şeker pancarı ve kiraz bitkilerini gıda olarak ve ticaretini yapmak amacıyla kullandıklarını ve tükettiklerini belirtmektedirler. Bunun yanı sıra öğrencilerden bazıları papatya çayı, ada çayı ve haşhaş gibi bitkileri çayını yaparak öksürük, soğuk algınlığı gibi rahatsızlıkların tedavisinde kullandıklarını ifade etmektedirler. Yine öğrencilerden bazıları ebe gümeci, tere, roka ve güvem (çakal) eriği gibi bitkilerin gıda olarak doğrudan tüketiminin yapıldığını belirtmektedirler. Öğrencilerin vermiş oldukları cevapların frekansına bağlı olarak genel anlamda yöre etnobotaniği farkındalıklarının orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 4.3' de yer alan ifadeler "Yörenizde yetişen bitkilerden tedavi amaçlı kullanılanlar var mı? Varsa isimlerini, kullanım amaçlarını ve nasıl kullanıldığını yazınız" sorusuna verilen yanıtları içermektedir. Bu sorunun amacı öğrencilerin bitkiler hakkındaki farkındalıklarını belirlemek için bitkilerin etki alanını daraltarak sorulmuştur. Oluşturulan tablonun sonucunda da 140 öğrenciden 81 tanesi bilmiyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerden 30 tanesi kantaron çiçeği bitkisini yara ve yanık tedavisinde merhem olarak kullandıklarını, 9 tanesi ıhlamur bitkisini soğuk algınlığı tedavisinde ve çay olarak tükettiklerini, 4 tanesi kuşburnu bitkisini soğuk algınlığı tedavisinde çay olarak tükettiklerini, 4 tanesi dağ kekiği bitkisini boğaz ağrısı tedavisinde ve çay olarak tükettiklerini, 3 tanesi papatya çayını sakinleştirici etkisinden faydalanmak için kullandıklarını, 2 tanesi kiraz sapının iltihapları giderme tedavisinde çay olarak tükettiklerini, 2 tanesi çam kozalağını öksürük astım gibi hastalıkların tedavisinde şurubu yaparak tükettiklerini, 1 öğrencinin de haşhaş bitkisini öksürük tedavisinde çay olarak tükettiklerini belirtmektedirler. Tıbbi amaçlı kullanım şekilleri ile ilgili verilen cevapların frekansları, bitkilerin ilaç olarak kullanılması noktasında ki farkındalığın düşük olduğunu sonucunu göstermektedir.

Tablo 4.4'e baktığımızda ise burada yer alan veriler "Yörenizde yetişen bitkilerden tedavi amaçlı kullandıklarınız oldu mu? Bitkilerin bu şekilde tedavi amaçlı kullanımını doğru buluyor musunuz" sorusuna yanıt aranarak oluşturulmuştur. Bunun sonucunda öğrencilerden 140 öğrenciden 55 tanesi yörede yetişen bitkilerden tedavi amaçlı kullandığını ve doğru bulduğunu, 9 tanesi kullandığını ve doğru bulmadığını, 37 tanesi ise kullanmadıklarını ve doğru bulmadığını, 14 tanesi kullanmadıklarını ve doğru bulduğunu, 25 tanesi de kararsız olduklarını ifade etmektedirler. Buradan yola çıkarak öğrencilerin yörede yetişen ve yaygın

kullanımı olan bitkileri çoğunluk olarak kendilerinin de kullandıklarını ve kullanımını doğru buldukları görülmektedir. Kullanmadım ve doğru bulmuyorum ifadesini belirten öğrenciler likert tipi anketin on ikinci sorusuyla doğru oranda bir sonuç çıkardığını sonucuna ulaşmaktayız (Tablo 4.1).

Tablo 4.5'i incelediğimizde "Yörenizde yetişen bitkilerin kullanım amaç ve şekilleri daha çok hangi kaynaklardan öğrenilmektedir? Sizce daha çok hangi yaş grubu insanlar bu bitkileri kullanmaktadır" sorusuna yanıt aranmıştır. Bu soru karşılığında öğrencilerin %50 gibi büyük bir çoğunluğunun yaşlı insanlardan öğrendiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %6'sı teknoloji yani internet kullanımıyla öğrendiklerini, %4'ü ise kitaplardan öğrendiklerini açıklamışlardır. Öğrencilerden bazıları da tarım ile uğraşan insanlardan ve mühendislerden öğrendiklerini belirtmektedirler. Bu verilerin ışığında öğrencilerin bitkilerin entobotanik farkındalıklarını daha çok yaşlı insanlardan öğrendikleri sonucuna varılmaktadır.

Akşehir yöresinde öğrenim gören lise öğrencilerin etnobotanik farkındalıklarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın sonucunda, öğrencilerin çoğunluk olarak bitkileri tanıma, kullanım şekli ve hangi amaçlarla kullandıkları konusunda farkındalıklarının orta düzeyde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin likert tipi ankete vermiş oldukları yanıtlar doğrultusunda ticareti yapılan ve yörede yaygın olarak yetiştirilen ekonomik değeri yüksek bitkilere olan farkındalıklarının daha fazla olduğu belirlenmektedir. Öğrencilerin bitkiler hakkında bilgiye sahip olmaları her ne kadar okullarda verilen eğitim aracılığıyla olsa da bu bitkilerin etnobotanik özelliklerini büyüklerinden öğrendikleri ve nesilden nesle bu şekilde aktarıldığı anlaşılmaktadır. Etnobotanik alanında yapılan bu çalışma bitkiler ile insan ilişkilerinin önemini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin bitkileri tanıması, bu bitkilerden faydalanmaları etnobotanik farkındalığın gelişmesine de önemli ölçüde etki etmektedir. Etnobotanik, insan ve bitkilerin etkileşimi sonucunda ortaya çıkan bir bilim dalıdır. Literatürlere baktığımızda etnobotanik bilim dalı hakkında yapılan çalışmaların olduğunu ancak etnobotanik farkındalık hakkında çok fazla çalışmanın olmadığını görmekteyiz. Farkındalık alanında çalışmaların yetersiz olması bu bilimin önemini yeni jenerasyonda giderek azalmasına neden olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Etnobotanik farkındalık alanında yapılan bazı araştırmalarda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Yangın ve Dindar (2015), yaptıkları çalışmalarında fen ve teknoloji dersinde öğretilen bilgilerin kalıcılığı hakkında etnobotanik çalışmalarda yapılan etkinliklerle öğrenmenin geleneksel yöntemlere göre daha etkili olduğu belirlemektedirler.

Kandemir ve arkadaşları (2023), yapmış oldukları çalışmalarında fen bilgisi öğretmen adaylarının geleneksel bitki kullanımına yönelik farkındalıklarının belirlenmesi amaçlanmış ve sonuç olarak fen bilgisi öğretmen adaylarının geleneksel bitki kullanımına yönelik farkındalık düzeylerinin düşük olduğu sonucuna varmaktadırlar.

Nartgün ve arkadaşları (2011), çalışmalarında ilköğretim 4, 5 ve 6. sınıf öğrencilerinin biyoçeşitlilik konusunda farkındalıklarının çeşitli değişkenlere göre incelemesini yapmışlardır ve sonuç olarak, annesi çalışan öğrencilerin ve babasının eğitim seviyesi yüksek olan öğrencilerin biyoçeşitlilik konusundaki farkındalıklarının yüksek olduğu, kent merkezinde bulunan öğrencilerin biyoçeşitlilik konusundaki bilgi düzeylerinin, kırsal kesimdeki öğrencilerden daha yüksek olduğunu gözlemlenmiştir.

5.2. Öneriler

Yapmış olduğumuz bu çalışmada Akşehir yöresinde lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin etnobotanik hakkında farkındalıklarının belirlenmesi hedeflenmiştir. Uygulanan ankette öğrencilerin etnobotanik farkındalıklarının genel olarak orta düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Etnobotanik farkındalıkları olan öğrencilerin bu bilgileri daha çok büyüklerinden öğrenmelerinden dolayı etnobotaniğin nesilden nesle aktarılmasının giderek azaldığı görülmektedir. Buradan yola çıkarak etnobotanik farkındalığı kalıcı hale gelebilmesi için daha çok yazılı kaynaklara aktarılması gerekmektedir.

Bitkiler, bioçeşitlilik, doğayı koruma bilinci, çevre bilimi gibi farkındalıklar öğrencilere derslerde konu olarak anlatılmaktadır. Ancak bu bitkilerin etnobotanik açıdan farkındalıkları konusunda derslerde yer verilmemektedir. Öğrencilerde etnobotanik hakkında farkındalıklarının oluşabilmesi için konu olarak etnobotanik farkındalıklara değinilmelidir.

Yapılan çalışmaların örnekleri eğitimciler tarafından incelenmeli ve öğrencilere faydalı bilgiler verilmelidir. Etnobotaniğin farkındalığın daha fazla gelişebilmesi için öğrencilere de küçük çaplı geleneksel kullanımı olan ve yörede yaygın olarak yetişen yabancı bitkiler ile ilgili araştırma ödevleri verilmelidir. Bu sayede öğrencilerin kalıcı öğrenmeleri gerçekleşmiş olacaktır.

Okullarda öğrenciler ile birlikte doğa gezileri yapılmalı, yörede yetişen bitkileri görerek ve dokunarak öğrenmeleri sağlanmalıdır. Bu şekilde bitkiyi yetiştiği bölgede görerek ve tanıyarak öğrenmek daha kalıcı bilgilerin oluşmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Akgül, A. (2008). Midyat (Mardin) civarında etnobotanik (Issue February) [Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Akgül, A. Şenol, G.S., Yıldırım, H., Seçmen, Ö., Doğan, Y. An ethnobotanical study in Midyat (Turkey), a city on the silk road where cultures meet. *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*. 2018, 14, 12.
- Suyundıkov L., & M. Aksoy, (2020). Afyonkarahisar Florasında Yer Alan Endemik Bitki Taksonlarının Morfolojik ve Fitokimyasal Özellikleri. *Turkish Journal of Bioscience and Collections*, 4(1), 20-26. <https://doi.org/10.26650/tjbc.20200011>
- Başaran, S. (2003). Elmalı yöresinde doğal olarak yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri. *Batı Akdeniz Ormanlık Araştırma Müdürlüğü Dergisi*, 211(5), 8-18.
- Bulut, M. (2019). *Fen bilimleri, biyoloji, coğrafya ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin biyoçeşitlilik konusundaki görüşleri ve çalıştıkları bölgedeki biyoçeşitliliği derslerinde işleme düzeyleri* (Doctoral dissertation, Sakarya Üniversitesi (Turkey)).
- Çetin, A. ve Genç, H. (2014) 16. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Botanik Araştırmaları, Dört Öge-Yıl 3-Sayı 5-Mayıs 2014 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/567536>
- Çorlu, S., Gözcü, S., Korkmaz, M., Tuysuz, S. (2024). Traditional Uses Of Medicinal Plants In Erzincan Province, Türkiye. *Journal of Faculty of Pharmacy of Ankara University*, 48(1), 34-45. <https://doi.org/10.33483/jfpau.1329957>
- Gül, E., Öztürk, F., & Dölarıslan, M.,. (2016). Etnobotanik ve Tarihsel Gelişimi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*(2), 11-13.
- Tsetsekos, A. E. (2006). *The ethnobotany of wild food plant use in the Konya Basin: a quantitative and ethnoarchaeological approach* (Master's thesis, Middle East Technical University).
- Keskin, L. (2011). *Kadınhanı (Konya) ve çevresinde yetişen bitkilerin etnobotanik özellikleri* (Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kızılarıslan, Ç. (2008). İzmit Körfezi'nin güney kesiminde etnobotanik bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.*
- Konmuş, S. S. (2019). *Lise öğrencilerinin biyoçeşitliliğin değeri konusundaki farkındalıklarının belirlenmesi* (Doctoral dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey)). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kandemir, N., Değirmenci, S., ve Cansaran, A. (2023). Fen bilgisi öğretmen adaylarının etnobotanik farkındalık düzeylerinin belirlenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(144), 1–25. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.70858>

- Martin, G. J. (1995). *Etnobotany: A conservation manual*. Chapman and Hall
- Nartgün, Z. BASTI, K., Doğan, N., & Bahar, M., (2011). İlköğretim 4, 5 ve 6. sınıf öğrencilerinin biyoçeşitlilik konusunda farkındalıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Bolu ili örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2).
- Özdemir, C. (2010). Türk Eğitim Sisteminde Biyolojik Çeşitlilik. Hacettepe Üniversitesi. *Fen Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara*.
- Öztürk, Y. (1990). İlaç ve tıbbi bitkiler yönünden Hindistan'a bakış. *Pharmacia YJTPA*, 30(3), 145-163.
- Öztürk, M., & Dinç, M. (2005). Nizip (Aksaray) bölgesinin etnobotanik özellikleri. *Ot Sistemik Botanik Dergisi*
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Öztaş, Z. S. (2019). *Biyoeşitliliğe ve biyokaçakçılığa yönelik farkındalık ölçeklerinin geliştirilmesi ve üniversite öğrencilerinin farkındalık düzeyleri* (Master's thesis, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Sadıkoglu, N. (1998). Cumhuriyet dönemi Türk etnobotanik araştırmalar arşivi.
- Sarı, D., & Öztürk, Z. (2023). ETNOBOTANİK KULLANIMI OLAN BAZI DOĞAL BİTKİLERİN PEYZAJ DEĞERLERİ: MAÇKA (TRABZON) ÖRNEĞİ. *Turkish Journal of Forest Science*, 7(2), 189-209. <https://doi.org/10.32328/turkforsci.1323370>
- Şahin, Ü. G. (2018). Ortaokul öğrencilerinin biyoçeşitlilik konusunda farkındalıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi]. Yök Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Tuttu, G., Ursavaş, S., & Söyler, R. (2017). Ihlamur Çiçeğinin Türkiye'deki Hasat Miktarları ve Etnobotanik Kullanımı. *Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 60-66
- Uzun, A., & Uzun, S. P. (2014). Etnobotanik Çalışmalarında İzlenecek Yöntemler ve Uygulanacak Kurallar. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Orman Fakültesi, Orman Botaniği Anabilim Dalı, Kahramanmaraş*, 1-20.
- Yangın, S., & Dindar, H. (2015). 7. SINIF FEN VE TEKNOLOJİ DERSİNDE ETNOBOTANİK AKTİVİTELERİN ÖĞRENCİLERİN BAŞARISINA VE ÖĞRENİLENLERİN KALICILIĞINA ETKİSİ. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1-18.
- Yorulmaz, A. (2024). Lise öğrencilerinin Mardin/Midyat yöresinin (Söğütlü Köyü) etnobotaniği hakkındaki farkındalıkları. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı, Konya. YÖK Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Yıldırım, Ş. (2004). Etnobotanik ve türk etnobotaniği. Kebikeç İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi, 17, 175-193

Wickens, G. E. (2001). Economic botany: Principles and Practices, Kluwer Academic Publishers, London

EKLER

EK-1 Etnobotanik farkındalık anketi

Değerli katılımcı;

Uyguladığımız bu anketin verileri ‘Akşehir Yöresi Etnobotaniği Konusundaki Farkındalıkların Belirlenmesi’ amacıyla kullanılacaktır. Bu ankette ki sorularda herkesin bakış açısına göre cevaplar değişkenlik gösterebilir. Verdiğiniz cevaplar araştırma amaçlı olup , herhangi bir yerde kişisel bilgilerinizin kullanılması söz konusu değildir. Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Okul Adı:

Sınıf:

Şube:

Cinsiyet: Kız( ) Erkek( )

SORULAR		DERECELER				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Etnobotaniğin, bitkilerin yöresel kullanım şekillerini araştıran bilim dalı olduğunu biliyorum.					
2	Yakın çevremde bitkilerin çeşitli amaçlarla kullanıldığını biliyorum.					
3	Akşehir yöresine ait yöresel kullanımı olan belli başlı bitkileri tanıyorum.					
4	Yöresel kullanımı olan bitkileri ve kullanım şekillerini büyüklerimden öğrendim.					
5	Akşehir yöresinde çeşitli amaçlarla kullanımı olan bitkilerin Türkçe isimlerini biliyorum					
6	Doğal bitkilerin gıda, kozmetik, marangozluk ve tıbbi amaçlarla kullanıldığını biliyorum.					
7	Yakın çevremde bazı insanlar belli bitki türlerini çeşitli hastalıkları tedavi etmede kullandıklarını biliyorum.					
8	Ben de, bilinen yaygın kullanım şekilleri dışında bitkilerden belli amaçlarla faydalandım.					
9	Endüstriyel ve tıbbi bilimler bu denli gelişmişken etnobotaniğin gereksiz bir bilim olduğunu düşünüyorum.					
10	“koca karı ilacı” olarak bilinen bitkisel ilaçların etkinliğinin bilimsel olarak hiçbir şekilde desteklenmediğini düşünüyorum.					
11	Tıp alanındaki gelişmeler ortadayken “koca karı ilacı” diye tabir edilen bitkisel ilaçların kullanımını doğru bulmuyorum.					
12	Bitkileri “koca karı ilacı” olarak kullanıp fayda yerine zarar gören insanlar olduğunu biliyorum.					
13	Yakın çevremde bitkileri tıbbi amaçla kullanarak fayda gören insanlar bulunmaktadır					
14	Tıbbi amaçlı olarak bende bazı bitkileri kullandım ve faydasını gördüm.					

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
15	Yöremizde tıbbi kullanımı olan yabancı türler daha çok çay olarak hazırlanmaktadır					
16	Yöremizde çay olarak kullanılan çeşitli bitkiler bulunmaktadır.					
17	Çay olarak kullanılan bitkileri ben de aynı amaçlarla kullanmaktayım.					
18	Yöremizde yabancı olarak yetişen bir çok bitki türü halk tarafından toplanarak tüketilmektedir.					
19	Halk tarafından toplanarak gıda olarak tüketilen yabancı türleri tanıyorum.					
20	Gıda olarak tüketilen yabancı bitkileri ben de sık sık tüketirim.					
21	Bitkilerin çeşitli amaçlarla kullanımının şehir merkezinden ziyade Akşehir'e bağlı köylerde daha yaygın olduğunu düşünüyorum					
22	60 yaş ve üzeri insanlar günlük hayatlarında tıbbi ve diğer amaçlar nedeniyle bu bitkileri yeni jenerasyonlara göre daha yaygın kullanmaktadırlar.					
23	Bilgiye ulaşım teknolojisini çok daha iyi kullanan gençler bitkilerin etnobotanik kullanımını daha iyi bilmektedirler.					
24	Dağ kekiği bitkisini tanıyor,yöremizde hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum.					
25	Kırk kilit otu bitkisini tanıyor,yöremizde hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum					
26	Akşehir yöresinde yetişen Napolyon kirazını tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum.					
27	Yöremizde yetişen tüm kiraz türlerini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum.					
28	Yöremizde yetişen güvem (çakal) eriği bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum.					
29	Yöremizde yetişen kantaron çiçeği bitkisini tanıyor ,hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum.					
30	Yöremizde yetişen su teresi bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum.					
31	Kuşburnu bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum.					
32	Acı güneyik bitkisinin tanıyor , hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum.					
33	Ayrık otu bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum.					
34	Üzerlik bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum.					
35	Eber sarısı (piyam) bitkisini tanıyor, hangi amaç/amaçlarla ve ne şekilde kullanıldığını biliyorum.					

Değerli katılımcı;

Uyguladığımız bu anketin verileri ‘Akşehir Yöresi Etnobotaniği Konusundaki Farkındalıkların Belirlenmesi’ amacıyla kullanılacaktır. Bu ankette ki sorularda herkesin bakış açısına göre cevaplar değişkenlik gösterebilir. Verdiğiniz cevaplar araştırma amaçlı olup , herhangi bir yerde kişisel bilgilerinizin kullanılması söz konusu değildir. Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Okul Adı:

Sınıf:

Şube:

Cinsiyet: Kız( ) Erkek( )

Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.	
1	Yörenizde yetişen bitkilerden çeşitli amaçlarla kullanılanlar var mı? Varsa isimlerini, kullanım amaçlarını ve nasıl kullanıldığını kısaca yazınız.
2	Yörenizde yetişen bitkilerden tedavi amaçlı kullanılanlar var mı? Varsa isimlerini, kullanım amaçlarını ve nasıl kullanıldığını yazınız.
3	Yörenizde yetişen bitkilerden tedavi amaçlı kullandıklarınız oldu mu? Bitkilerin bu şekilde tedavi amaçlı kullanımını doğru buluyor musunuz
4	Yörenizde yetişen bitkilerin kullanım amaç ve şekilleri daha çok hangi kaynaklardan öğrenilmektedir? Sizce daha çok hangi yaş grubu insanlar bu bitkileri kullanmaktadır?